

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI ORSZ. EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkeszti: SCHULMANN ADOLF

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. Fesztettlts-utca 3.

TARTALOM:

A siketnéma növendékek tehetség, hallási és beszédmaradvány szerinti elkülönítése. (Klug Péter)	1
Gondolatok a tanterv revíziója előtt. (Puha László.)	4
Hozzászólás a siketnémák előkészítő osztályának tanterv-vázlataihoz. (Szentgyörgyi Gusztáv.)	9
Reflexiók Szentgyörgyi Gusztáv „Hozzászólás”-ához. (Ehling Jakab.)... .. .	15
Ujszerű számolási eljárás. (Milassin Gyula.)	19
Beszámoló a Nyiregyházán tartott hibás beszédet javító tanfolyamról. (Dr. Kovács László.)	23
Szemle	30
Hivatalos rész	32
Különféle	85
Inhalt. — Sommaire. — Contents.	38

Kiadó és laptulajdonos: a Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete

A kiadóhivatal vezetője: Pirovits Jenő.

Megjelenik évente 10 számban. — Előfizetési ára egy évre 20 pengő.

Egyesületi rendes tagok a lapot tagilletményük fejében díjtalanul kapják. — A gyógy-
pedagógiai intézetek előfizetési árát évről-évre az egyesületi r. közgyűlés szabja meg.

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Fesztetics-ucca 3. sz.

Megjelenik
évente 10 számban.

Szerkesztő:
SCHULMANN ADOLF

Előfizetési ára egy évre 16 pengő
Egyesületi r. tagok a lapot tag-
illetményük fejében
díjtalanul kapják.

A siketnéma növendékek tehetség, hallási és beszédmaradvány szerinti elkülönítése

Írta: KLUG PÉTER orsz. szakfelügyelő.

A siketnéma különböző szempontok szerinti elkülönítésének kérdése nem új keletű. Egyes külföldi intézetekben már évtizedekkel ezelőtt történtek e tekintetben kísérletek és intézkedések s pl. Németországban ma már 33 olyan intézet van, amelyben képességük szerint csoportosítva oktatják a siketnéma gyermekeket s 10 olyan intézet, amelyben a gyengetehetségű siketnéma gyermekek elkülönítve nyernek oktatást, 3 intézetben már a kiváló képességű siketnéma gyermekeket is összegyűjtik és gondoskodnak továbbképzésükről, 7 intézetben pedig a később siketült beszédmaradványos és hallási maradvánnyal bíró gyermekek részesülnek elkülönített oktatásban. Utóbbiak nem tévesztendőek össze a nagyothallók iskolái nagyothalló, de egyébként jól beszélő növendékeivel, kik részére Németországban szinte minden nagyobb városban van már iskola.

Hazánkban a külföldi tanulmányutakról visszatért kartársak jelentéseikben szinte kivétel nélkül foglalkoztak e kérdéssel, sőt Vácott egy időben a párhuzamos osztályokat tényleg a növendékek tehetsége szerint alakították meg s a háború kitörése előtti években Szegeden két éven át állott fenn egy osztály gyengetehetségű siketnéma gyermekek részére. Egyesületünk közgyűlésein, a választmányi gyűléseken és szakapunkban is igen sokszor történtek e kérdésben felszólalások s utóbb testületi gyűléseken is mindgyakrabban hangzik fel a kívánság, hogy bizonyos differenciálódás történjék az oktatási eredmény fokozása és a növendékek érdekében.

A kérdés tehát immár megérett a megoldásra: azzal foglalkoznunk kell és — ha nem akarunk végleg lemaradni, a lehető égek határain belül meg kell találnunk a megoldás módjait is.

Vizsgálva a siketnéma osztályaiban található gyermekeket, nemcsak a szakembernek, hanem a figyelő laikusnak is feltűnik, hogy egyes növendékek beszéde hanzatoság, alakí és tartalmi szempontokból mennyire kiemelkedik az átlagból; állandóan őket halljuk s a tanár is 10 kérdés közül 8-at hozzájuk intéz. Legtöbb osztályban ezek adják a tempót s többi osztálytársaik határozott megrövidítésére a különben gondos és lelkiismeretes tanárt is magukkal ragadják. Különösebb szakértelem nélkül is megállapíthatjuk ezekről, hogy vagy később siketült beszédmaradványos, vagy szó- és mondathallással bíró gyermekek, kiknek a többiekkel való együttes oktatásuk tehát nemcsak

hátrányos saját magukra, hanem igen veszedelmes az osztály nagy többségét alkotó tulajdonképpen siketnémákra nézve is. A beszédmaradványos később siketültek megtanulván jelelni, nem érzik olyan nagy szükségét a beszédnek s az intézetben — ahová pedig azért hozták őket, hogy beszédjüket megmentjük — valósággal megnémulnak. A szó- és mondathallású gyermekek pedig ugyancsak inkább jelelnék s beszédképességük emiatt nem is fejlődik ki olyan tökéletesen, mintha azt méltán elvárnók. Nyilvánvaló tehát, hogy ugy a szó- és mondatt hallással bíró, mint a később siketült beszédmaradványos gyermekek jelentékenyen nagyobb előhaladást tanusítanak és oktatásuk aránytalanul eredményesebb is lenne, hogyha elkülönítetten taníttatnának.

Egyes intézetekben ez az elkülönítés vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon tökéletlenül volna keresztülvihető. Azonban meggyőződésem szerint nincsen akadálya annak, hogy ezt az elkülönítést az ország összes intézeteire kiterjedően megcsináljuk. Megfigyelésünk szerint átlag minden osztályban 2—3 ilyen gyermek van s ha ezek az egész országból egy intézetben összecsoportosítatnak, teljes osztályok alakulnak ki a csupán hallási-, ill beszédmaradványos gyermekekből. Ennek az összevonásnak pedig olyan intézetben kellene történnie, amely központi fekvésénél fogva mindenhol könnyen megközelíthető s egyéb, az eme gyermekek sajátos oktatása szempontjából előnyös feltételeknek is megfelel.

Ilyen intézet pl. a kecskeméti intézet, amely az ország szívében fekvő, minden országrészből minden nehézség nélkül elérhető és amely externátusi jellege folytán kiválóan alkalmas arra, hogy a beszédmaradványos s a szó és mondathallással bíró gyermek képzésül szolgáljon. Itt ezek a gyermekek — a családban élvén — nemcsak hogy nem felejtik el a beszédet, hanem az intézet által támogatva, beszédképességük fokozatosan nagy fejlődésnek indulna. Ily módon lenne egy intézetünk, amelyből a jel különösebb intézkedések nélkül is teljesen kivészne s egyben intézményesen biztosítanók ennek a nagy intézetek által szorongatott s szinte sorvadásra ítélt intézetnek a létjogosultságát és jövő fejlődését is.

Másik feltünőbb csoportja a figyelmes szemlélőnek a siketnémák osztályaiban a gyengébb képességűek csoportja; hozzájuk a tanár csak ritkán intéz egy-egy kérdést s még jó, ha tudatlanságukat szánalommal fogadja. Legtöbbször — ő nem vonván ki magát az emberi gyarlóság alól — türelmetlenül nézi a szegény gyermek vergődését; benne látja azt, aki oka, hogy az igazgató vagy szakfelügyelő nincsen megelégedve a munkájával s ahelyett, hogy biztatná, a minimumra csökkenti a gyermek önbizalmát, felruhásván őt különböző nem éppen diszes jelzőkkel is. Ezeknek a szerencsétleneknek a többiekkel való oktatása szinte teljesen eredménytelen s 8—10—12 évig bukdácsolnak az alsóbb osztályokban, míg végre is kikerülnek az intézetből s kompromitálják az egész siketnéma-oktatást, holott megfelelő lassabb haladás és oktatás mellett — tapasztalatból beszélek — szintén elfogadható jó eredménnyel oktathatók.

Ezeknek a gyengétehetségű siketnéma gyermekeknek a koncentrációját ez okoknál fogva hasonlóképpen szükségesnek vélem; még pedig szintén nem intézetenként 1—2 összevont osztályban, hanem az összes intézetekből egy megfelelő és ugyancsak központi fekvésű intézetben, ahol az eredményesebb oktatás biztosítása céljából szintén teljes osztályok alakítandók.

Megítélésem szerint ilyen intézetnek megfelelne a váci kir. orsz. intézet, ahol megfelelő férőhely van s az intézet berendezése is alkalmasnak mutatkozik a gyengetehetségű siketnémák szakszerűbb nevelésére, tanítására és foglalkoztatására. Megmaradhatna az intézetnek ovója, előkészítő és 8 normális osztálya is, mivel a gyengetehetségű siketnémáknak a normálisokkal való keveredése nem rejtene magában olyan veszedelmet, mint a hallási és beszédmaradványosokkal való keveredés.

Ha ily módon egyrészt elvonatnak az osztályokból a beszédmaradványosok és hallási maradvánnyal bírók, másrészt pedig a gyengetehetségűek, a többi intézetek osztályaiban megmaradnak a tulajdonképpeni normális siketnémák (a vokális hallással bírókat is ideszámítom), akik képesség tekintetében ugyan mutatnak még elég nagy eltéréseket, azonban — 30 évi tapasztalatom és annak idején Németországban végzett közvetlen tanulmányozás eredményeként leszűrődött meggyőződésem szerint — további osztályozásra nem szorulnak. A hazai viszonyok között, ahol az alsóbb osztályokban is kevés a párhuzamos osztály, a felsőbb osztályokban pedig csak elvétve akadnak ilyenek, különben sem volna lehetséges a további differenciálódás.

Szükség van azonban arra, hogy a növendékek részére, kik kiválóbb képességűek s akiknek, — hogy bizonyos kézügyességi pályára léphessenek (pl. az iparművészeti iskolába), valamilyen közép-foku iskolának a 4 osztályát kell elvégezniök — polgári iskola állíttassék fel. Ez az iskola egyelőre a budapesti állami intézettel kapcsolatban externátusi jelleggel volna megszervezendő. Már a múltban is foglalkoztak egy ilyen iskolának a felállításával. Akkor azonban a tankötelesekoru siketnémáknak még csak alig 40%-a volt beiskolázva s ennél fogva a siketnémák polgári iskolája csakis a még be nem iskolázottak rovására lett volna létesíthető; ma már minden tankötelesekoru siketnémát felvehetünk intézeteinkbe s ha egyes kiváló képességű ifjak részére polgári iskolát is felállítunk, ezzel a többiek nem szenvednek rövidséget, sőt megmentünk olyan értékeket, melyek révén a rájuk fordított idő és költség bőven megtérül. Ilyen siketnémák számára létesült közép-foku iskolák különben külföldön már régebb óta működnek. Így Németországban 3 intézettel kapcsolatban vannak ilyen intézmények, Ausztriában a Bécs—döblingi intézetben működik polgári iskola, Amerikában pedig több gimnázium áll fenn siketnémák számára, kik ott — mint tudjuk — egyetemeket is látogathatnak.

Mindezeket egybefoglalva, úgy vélem, hogy siketnéma növendékeinknek régóta óhajtott szétválasztása nemcsak lehetséges, hanem, hogy az illetékes tényezők meg is találják azokat a lehetőségeket, amelyekkel ez a kérdés radikálisan megoldható. Ezzel azután olyan lendületet adhatunk oktatásügyünknek, amely kiemeli azt a kátyuból, — ahol már-már megrekedt — s ismét megadatik a lehetőség, hogy a magyar siketnéma-oktatás a külfölddel versenyre kelhessen.

Gondolatok a tanterv revíziója előtt.

Irtta: PUHA LÁSZLÓ.

Ugy tudjuk, hogy a szaktanács a karácsonyi vakáció alatt tartott gyűlésén tárgyalás alá vette többek között a siketnémaintézetek tantervmódosításának kérdését is, sőt arról is hallottunk, hogy e tárgyban rövid időn belül miniszteri rendelet jelenik meg, amely a módosítást Borbély igazgató úr igen értékes közreműködése mellett, a budapesti tanári testületre fogja bízni.

Ezidőszerint nem ismerjük sem a szaktanács elvi határozatait, sem a miniszteri rendelet utasításait, sokak részéről felmerülhet tehát a kérdés, aktuális-e vajjon a dologgal foglalkozni addig, amíg azt sem tudjuk, hogy a módosításra vonatkozó rendelet mekkora szabadságot biztosít, illetőleg milyen korlátozásokat állít fel. Ez a kérdés bennem is felmerült és hogy ennek dacára mégis elmondok egyet-mást, amit — minden különösebb rákészülés nélkül — a tapasztalat diktál a tollamba, csak azért teszem, mert úgy gondolom, ha ez a kis elmefuttatás korainak látszik is, feleslegesnek azért mégsem mondható.

A tantervkészítésnél, tehát a módosításnál is, első feladat megállapítani annak az intézetnek, iskolának célját, amelynek a tanterv készül.

A siketnémák intézeteinek célja, hogy neveltjei mindazon eszközök birtokába jussanak, amelyek lehetővé teszik, hogy azon a munkaterületen, ahová őket majd a sors állítani fogja, minden képességeiket kifejtteni tudják; tehát legyenek eszes, gondolkodó, önálló, versenyképes és mértékben többet produkálni tudó polgárai a hazának, mintha iskolába nem jártak volna. Ez a meghatározás többet mond, mintha a tanterv „hasznos polgárai” kifejezést tartjuk meg, mert hiszen a csupán „hasznos” meghatározás nem feltétlenül involálja az iskolába járást is. Oda tendállok e megjegyzéssel, hogy pl. a falumbeli némánál különben nem kapált senki, a kévét úgy bekötötte, mint annak a rendje és masinázni sem „masináztak” nélküle sehol. Ki mondja, hogy az az ember nem volt „hasznos”? A cséplésnél azonban a „néma” állt a porba és e megfigyelésem után a cél fent körülírt meghatározásával azt akarom kifejezni, hogy az élet nagy cséplőgépjénél ne lássuk még a tanult siketnémák nagy többségét is, csupán a „porban”, hanem az iskolában szerzett tudásuk felhasználásával lehessenek ők is „etelők”, sőt „gépészek” is, másszóval: legyen belőlük is önálló, alkotni tudó ember.

Ennek egyik és legfontosabb feltétele kétségkívül a beszéd megtanulása, de e célkitűzés mellett sem a beszédet, sem a többi tárgyat nem szabad célnak tekintenünk, hanem mindent csak a cél elérésére szolgáló eszköznek. Ebből a szempontból kell vizsgálnunk tehát a tanterv szellemét, tárgyát, anyagát és ezek terjedelmét.

Szelleme szerint a tanterv ugyan megenged, helyesebben semmit sem tilt meg, amit a tanár a siketnéma kiképzésében „jó”-nak talál, de nem mond meg mindent, amit a „jó” érdekében a tanár felhasználhat. Hiányzik ez a tanterv beszédtanítási részében is.

A beszédtanításban általában két részt különböztetünk meg, egy mechanikus és egy logikus beszédtanítási részt. Bár ez a kettő egymástól nincs elkülönítve, mégis az artikulációs oktatást alig nevezhetem másnak, mint mechanizmusnak. A beszédnek ezt a mechanikus részét a tanterv ezidőszerint figyelmen kívül hagyja és a könnyed, természetes

kiejtés biztosítására tanácsot nem tartalmaz. Az artikulációt általában a hangok egyenként való kifejlesztésével s azoknak azután értelmes szókban vagy hangcsoportokban való gyakorlásával szoktunk megkezdni. Ez az eljárás a kiejtésben erőlködéstre, természetellenességre vezetett. Az újabb irányzat, mely az artikulációt a szemlélet alapján a külön hangfejlesztés helyett az értelmes, tartalommal bíró szó kimondásához köti, természetesebb hangot, könnyebb kiejtést és ami nem utolsó, tartalommal bíró beszédet eredményez. Utalok itt a siketnéma első köszöntésére, vagy a „papa” szóra. Ha pl. „pá” szót nem a régi módon, tehát előbb a könnyebb zöngé nélküli hang kiejtésével, majd az „á” képzésével kezdjük, hanem az első perctől fogva azzal a hanghordozással és időtartalommal, ahogyan azt a normális gyermek köszöntésénél tenni szoktuk, „pá-pá”-t ejtünk, kísérve azt természetesen megfelelő taglejtéssel is, minden erőlködésküli köszönési formához jutunk. Ez az eljárás a pá-pá-nak már az első pillanatban helyes értelmet ad, de az, hogy a gyermek a balkezét a mellére, a jobbkezének ujjait pedig az ajka elé illeszti, s azután nagy neki-fohászkodással kiejti a pá-t, véleményem szerint, a beszélni kezdő kis siketnémának tartalmilag nem jelent semmit. Hasonlóképpen helytelenül szemléltet, azért — legalábbis kezdetben — semmi jelentéssel sem bír a „papa” szó, mert azzal, hogy a gyermek bajuszt jelel és távozást int, a „papa” értelme még nincs elintézve.

Helyes formáját láttam a „papa” szemléltetésének a wieni intézetben. Ott ugyanis minden előkészítő gyermeknek a családi fényképe a tanterem falán függ és a fogalom értelmezése azon történik. Véleményem szerint, ha a szemléltetésnek ezt a formáját mi is megpróbáljuk, akkor valószínűleg nem mutatkozik szüksége az egyes hangok külön-külön való kifejlesztésének ebben a szóban, hanem a teljes szót mondhatjuk ki és taníthatjuk meg azonnal. A kis gyermek nem mond rögtön „pad”-ot, „dob”-ot, hanem, ha csintalankodik, „dá-dá”-t kap, ha elesik „bi-bi” lesz az arcán, ha a csirkéket eteti, azokat úgy hívogatja, hogy „pi-pi”, „pi-pi” stb.

Elismerem, hogy az artikulációs oktatás metódusa ma még csak erőfélben van, annyi éppen azért azonban már bizonyos, hogy a hangok egyenkénti kifejlesztése túlhaladott álláspont. Szükségét látom, hogy a tantervben hangsúlyozottan kifejezésre jusson a hangok egyenként való kifejlesztése helyett azoknak a lehetőség szerint rögtön értelmes szókban való tanítása és gyakorlása, hogy a gyermek a kimondott szó és annak jelentése között való kapcsolatot már a tanítás legkezdetén észrevegye és minél előbb tudatára ébredjen annak, hogy beszélni tanul. Ugyanitt meggondolász tárgya lehet az is, hogy a beszédtanulás menetében a beszédkészség előtt az ugynevezett beszédmegértési időszakot külön figyelembe vegyük-e és ha igen, hol és milyen eszközök felhasználásával? (A szájról olvasás mint jel, vagy az írás.)

A siketnémák beszédtanításának logikus része a tanterv szelleme szerint az alkalmasságok jó ki- és felhasználásán alapszik. Az alkalmasság akár adódott, akár teremtett, principiuma a beszédtanításnak. Ezt mindnyájan elfogadjuk. Egy kérdést azonban kénytelen vagyok erre vonatkozólag feltenni. Nincs-e a tanterv ezen alap gondolata és a beszédanyagnak alaki és tartalmi szempontból szisztematikus beszédkörökre osztott és minden évfolyam számára külön megállapított beszédanyaga között ellentét?

Én úgy érzem, mintha volna, mert a szisztematikus beszédtanítási

rendszer csak annyiban enged a gyermek lelki tartalmának kifejezést adni, amennyiben mondanivalója a tárgyba belevág. Amikor valamelyik osztály pl. a vasutról beszélget, akkor a gyermek elmondhatja ugyan, hogy ő még sohasem utazott gyorsvonaton, de azt már nem, hogy otthon ma disznót ölnek, noha az illető gyermek a vasut tárgyalásakor a disznóölés szemléletében él. Így van-e ez? Nézzük meg az u. n. társalgási füzeteket! Még az alsóbbfoku beszédtanításnál is tulsúlyban látjuk bennük a beszédkörökről való társalgásokat és csak itt-ott találunk egy-egy alkalmoszerűségeen alapuló beszélgetést, a felsőbb osztályokban pedig szinte hire-hamva sincs annak. Ez pedig hiba, mely ha valóban abból származik, hogy a tanterv előre megállapított beszédköröket ír elő és mintegy megköveteli az azokon való beszéd-tanulást, akkor azon változtatni kell, mert ezek — legalább is az alsó-foku beszédtanítást — kevésbé tudják szolgálni, mint az alkalmoszerűségek, vagy pláne a gyermek önkéntes megnyilatkozásai.

A beszédhez gondolat és szándék kell és mind a kettőt a dispozió adja, világos tehát, hogy olyan helyzeteket kell teremtenünk, melyek a gyermekben gondolatot ébresztenek és amelyek a gyermeket a beszélni akarásra ösztönzik.

A felsőfoku beszédtanítást a tanterv leíró szemléleti oktatásnak nevezi és a tulajdonképpeni beszédtanítástól megkülönbözteti azért, hogy itt a figyelmet kifejezetten egy bizonyos tárgykörre irányítja és a beszéd ennek folytán a szemléletnek megfelelően a kitűzött tárgykörből folyik. Ha az alsófoku beszédtanításnál áll az a megállapítás, hogy a szisztematikus rendszer — félek a szó jelentésétől — akadály a gyermek közvetlen megnyilatkozásának és a gyakori alkalmoszerű jelenségek megbeszélésének, akkor ez a felsőbb osztályok beszéd-oktatásánál kétségkívül inkább akadály, hiszen itt nem is annyira beszédet, mint inkább közhasznú ismeretet akarunk nyújtani a beszéddel, mint tanítási eszközzel.

A beszéd, mint tanítási eszköz... Nagy szó ez! Azt hiszem, csak az ügynek teszünk szolgálatot vele, ha szó szerinti értelemben nem tekintjük annak, hanem ha a beszédet, mint külön tantárgyat, a képzés befejezéséig megtartjuk és azt a leíró szemléleti oktatástól függetlenül.

A leíró szemléleti oktatás értékes anyagának természetesen a beszédtanítás cím megtartása mellett sem volna szabad szenvednie, aminthogy nem is szenvedne, mert egyrésze beosztható volna a többi tantárgyak keretébe, más része pedig egy alkalmas elnevezés alatt, mondjuk „Közhasznú ismeretek”, vagy hasonló címen, külön tárgyként szerepelhetne tovább.

A leíró szemléleti oktatás elnevezés tantárgy szerinti megszüntetését, illetőleg annak a beszédtanítástól való elválasztását nevelési szempont is indokolja. Igen gyakori eset, hogy egyik-másik tanuló, akit a beszédben hallása vagy beszédmaradványa támogat, társainál nagyobb beszéd-készséget mutat, következőképpen az, — mert a felső fokon is beszédet osztályozunk, — a leíró szemléleti oktatás anyagából kitűnő kap, dacára annak, hogy pld. a földműves tavaszi munkájából nem tud annyit, mint egy másik gyermek, akit csak szorgalma és akarata segít a beszédben. Ez kitartó szorgalma és buzgósága mellett is csak 3-as, az pedig tisztán szerencsésebb helyzete folytán 1-es a beszédben. Nekem erre a gyakorlatban többször volt már példám és mindannyiszor éreztem, hogy a gyermek a szorgalomjegyben tett különbséggel nem volt megnyugtva.

Ha leíró a szemléltető oktatás anyaga — legalább részben — mint közhasznú ismeretek megmaradnának, mert hiszen mindent nem lehet a többi tantárgy keretébe beilleszteni, annak anyagát is, — különös tekintettel a siketnémák foglalkozására — meg kellene változtatni.

Tudjuk, hogy az intézetektől kilépő növendékek legnagyobb része az ipari pályán helyezkedik el, s csak kivételesen választ magának egyik, vagy másik egyéb foglalkozást. Anélkül, hogy az egyes osztályok tantervi beszédanyagának boncolgatásába belemennék, ezuttal csak a VIII. osztály beszédanyagának hiányaira akarok rámutatni. Abban az osztályban a tanítási anyag az egyes iparosok ismertetését öleli fel. Eltekintve attól, hogy a gyakorlatban csak ritkán nyer ez a beszédkör abból abból a szempontból feldolgozást, hogy a siketnéma gyermek az egyes ipari foglalkozásokat a pályaválasztás szempontjából ismerje meg és hogy az egyes ipari foglalkozásokban a kereseti viszonyokról, a munkásszükségletekről, az önállósítás feltételeiről stb. tájékozódást szerezzen, még az a hiba is fennáll, hogy sok olyan dolgot, amelyekkel a siketnéma már az első 24 órában találkozni fog, bármilyen mesterséget választ is magának, a tanterv meg sem említi. Gondolok itt a termelés fogalmából következő egymásra utaltságára a különböző foglalkozású embereknek, az ipari termelés fajaira, a gyár- ipar kihatásának, a kézműiparra, a munkások szolidaritására, szakszervezetekre, sztrájkjogra, kartellekre, munkáskizárásokra, munkássegélyezésekre, jóléti intézményekre stb. Ezek mind olyan tudnivalók, amelyekre minden ipari pályára készülő siketnémának szüksége van és pedig inkább, teszem fel, hogy a szabó miféle szerszámokat használ a ruhavarráshoz, mert ezeket akkor is ideje lesz megtanulni, ha szabóinas lesz belőle.

A beszéd-tanítással szoros kapcsolatban van a fogalmazás tanítása. Ez a tantárgy a tantervben is és a gyakorlati kivitelben is meg lehetőségen mostoha elbánásban részesül.

Sorsát elintézhethetnénk így: ha van beszéd, akkor van fogalmazás is. Ez nagyjából igaz, de mert a fogalmazni tudás külön képesség, mégis csak meg kell arra a siketnémát külön is tanítani. Ezuttal a tanítás módjával nem foglalkozom, de a tantervrevízió kapcsán felvetődhetik a kérdés, mikor, melyik osztályban kezdődjék annak tanítása és ha már előbb, mint az V. osztályban, mi legyen az anyaga annak?

Hasonlóképpen arról is lehet vitatkozni, hogy szükséges-e és ha igen, a fogalmazás anyagába beilleszthető volna-e, egy kis könyvviteli ismeret, mint pl. a pénztárkönyv, anyagleltár, apró üzleti levelezés, bevételi kiadási napló, leltár stb. elkészítésének módja, vagy ezekre esetleg külön címen külön kellene időt fordítani. Hogy ezeket tanítani kell, azt hiszem világossá lesz mindenki előtt, ha rámutatok, hogy pl. a forgalmi adótörvény *minden iparostól*, aki segéddel dolgozik, megköveteli, hogy bevételeiről számot tudjon adni, ami csak a bevételi napló pontos vezetése mellett lehetséges. (Nem ennek a szüksége mutatkozott a praxiszomban már, hanem az is előfordult, hogy az egyik szülő azt a kérdést intézte hozzám: miért nem tanítjuk mi a gótbetűk írását és olvasását is? Az ő fia és vele együtt több siketnéma nyomdász, akik a „Pester Lloyd“-nál dolgoznak, feleannyit sem tud keresni, mint más németül olvasni tudó munkás.)

Az életben való boldogulás egy következő feltétele, hogy a siketnéma tudjon számolni. Ez alól senki felmentve nincs.

A tantervnek a számolás tanítási része elsősorban nem

az anyagbeosztásban, hanem a módszeres utasítási részében szorul kiegészítésre. A módszeres utasításnak tartalmaznia kell a számtanítás egész menetét, a számfogalom képzésétől kezdve végig az egész számrendszer kiépítéséig, hogy az alaposan módszeres számtanítás a siketnémát is képesse tegye a gondolkodás alapján eszközlendő műveletek megfejtésére. Hangsúlyozottan kifejezésre kell jutni a gyakorlati példák alkalmazásának, mert most intézeteinkben inkább a gépleges számolási készség gyakorlása látszik fontosabbnak, mint a gyakorlati példák megfejtséje.

A többi tantárgyak anyagának revíziója különösen abból a szempontból szükséges, hogy a siketnémaintézetek tanítási eredményei lehetőleg egységesek legyenek. A tantervben jelenleg a földrajz, természetrajz, történelem, alkotmánytan, természettan anyaga címekben van megadva. Az ilyen, csupán címekben való felsorolása az anyagnak nem tájékoztatja a tanárt, hogy a cím alatt mit tanítson és mit ne. Az egyik tanár pl. a mákot csak mint élelmicikket említi meg, a másik pedig a részletességben már annyira megy, — erre példát látam —, hogy a mákot mérges növénynek tanítja.

Elismerem, hogy az egyes tantárgyak anyagának terjedelmét tantervileg meghatározni nehéz dolog és talán nem is oda való, de nálunk mégis szükségképeni egy bizonyos mértékű meghatározása a tananyag terjedelmének, mert erre vonatkozólag sem vezérkönyv, sem tankönyv nem ad tájékoztatást a tanárnak. Más iskolák tantervében elég a kutyát, mint címet megemlíteni, mert a tanterv alapján készült tankönyv megadja annak a terjedelmét is, de nálunk, ahol mindenkinek tetszésére, vagy privát megítélésére van bízva, hogy a címet milyen tartalommal tölti ki, a tanítandó anyagnak csupán felsorolása, nem elegendő. Egy szorosabb meghatározás nélkül az intézetek tanítási eredménye nem lehet egységes.

Én az egyes tárgyak anyagát úgy gondolnám a tantervbe is beilleszthető formában körülírni, hogy pl. az alkotmánytan keretében a „család” címet venném főcímnak, az anyagát pedig meghatároznám a szülők, nagyszülők, gyermekek, házasság, vőlegény, mennyasszony, anyakönyvvezető, kihirdetés, esküvő (polgári és egyházi), házassági tanu (vegyesházasság), hozomány stb. alcímekkel. Így, ami a családról feltétlenül tanítandó, adva volna, ami mellett természetesen az is tanítható volna még, amit a tanár jónak lát. Hogy a tanterv így módosítható legyen, annak természetesen feltétele, hogy előbb minden tantárgy anyaga kidolgoztassék, más szóval meg kellene írni előbb a történelmet, földrajzot, természetrajzot, stb-it, mert csak akkor tudhatnánk megadni azokat a „slágvortok”-at, amelyek az illető cím tartalmát adják. Ez persze egy kissé visszás dolognak látszik, mert olyan forma, mint mikor valaki a gombhoz vesz kabátot. Eddig ugyanis a tankönyvek készültek a tanterv alapján, így pedig előbb a tankönyvet kellene megírni, hogy a tantervi anyag meghatározható legyen.

Befejezésül végig gondolva az előadott észrevételeken, amelyek a tantervmódosítás szükségét ha nem is igazolják, de kívánatossá teszik, megállapíthatjuk, hogy a budapesti testületre igen nagyfontosságú munka vár. A tantervrevízió a testülettől nemcsak egy alapos előtanulmányt és annak alapján a siketnéma foglalkoztatásával való számvetést követeli meg, hanem biztos tudását azoknak az eszközöknek is, amelyekre a siketnémáknak a jobb megélhetés és a rettentő kenyérharc sikeres megvívása érdekében szükségük lesz, vagy lehet.

Hozzászólás a siketnémák előkészítő osztályainak tanterv-vázlataihoz.

A Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete legutóbbi szegedi közgyűlésén ugyanaz a szakhallgatóság két merőben ellenkező véleményt tapsolt meg. Mindkét vélekedés a siketnémáknál divó beszéd-tanítási eljárásra vonatkozott s az egyik a kiejtés tisztaságának a hangfejlesztés és hangjavítás fontosságának szükségességét hangoztatta s e cél érdekében az első osztály tanulni való anyagát két esztendőben volna képes megállapítani. (Völker József: Módszerfejlődés és történettanítás a siketnémák intézeteiben.) A másik vélemény viszont (Schreiner Ferenc: A vak beszéde című értekezésében) a siketnémák tanítására vonatkozottan hibáztatta azt az eljárást, amely folytonos hangjavítással megöli a beszédet, a beszéd-készséget, megbénítja a lelkiakarást, mert a legfontosabb mondanivaló közepette megállást parancsolva, javítgatja az „i” hangot.

Az utóbbinál hangsúlyozást nyer a beszéd tartalmi része, amely — már mint a beszéd-készség — fontosabbnak ismertetett el; az előbbi viszont a beszéd formáját, a kiejtést akarja úgy megalapozni — s abban az időszakban bizonyára a mondanivaló javására is, — hogy az valóban biztosabb alapot nyerjen.

Két irány jutott itt kifejezésre, két megnyilatkozása a tanítási eljárásnak, amely az utóbbi időben egyes intézeteinkben egymás mellé vagy egymással szembe kerül.

E két irányzatnak, ha nem is szakszerű, de igen találó jellemzése az a mondás, hogy a siketnémaintézeti tanár a növendéket azelőtt ölbe vette — vagy ha úgy jobban tetszik: a szájában járva annak, — úgy tanította meg beszélni, ma 3 lépésre a testtől fejleszti ki néma tanulója beszédhangjait, sőt nem is egyes hangjait, hanem a beszédet (szavakat, mondatokat egyszerre).

Valamikor kifejlesztettük a hangokat, mind valamennyit, ma már erre nincs szükség. A siketnémában minden készen van, csupán megnyilatkozásra kell bírni. Készen a hang, a szó, a mondat, sőt talán ennél is több, csupán ahhoz kell indukáló erő, amely megindítja a gépezetet. Nem fontos kezdetben, hogy hogy mondja a beszélő, de mondja, mondjon... ez a fő. Gagygogjon, gögicséljen, gügyögjön, csacsoogjon, beszéljen a gyermek; hogy megértik-e, vagy nem, nem fontos. Egyáltalában nem lényeges, hogy részleteiben tökéletesen nevjutson, az egészet egészében értem, talán sejtsem meg s akkor jó, elfogadható a beszéd. A j, ó, jó, a n, -a, -p, -o, -t is lehet rossz; rossz a nap, a napot és mégis jó lehet egészében a „jó napot!” Ez a lényege annak a modernebb iránynak, amely nem tagadja ugyan az egyes beszédhangok tiszta kimondásának szükségességét, de ennek az elérésének sem módjára, sem időpontjára határozott választ nem ad, legfeljebb ennyit mond: majd-majd. (Majd kicsiszolódik a hang, majd javul a kiejtés...)

Egész bizonyos, hogy nem védelmezhető az a másik eljárás sem, amelyik a más szélén állva, lélek nélkül szárazon, tisztán technikai gyakorlatokkal tanultatja be a hangokat, a szót, a mondatot oly módon, hogy a beszédanyag és a beszélő gyermek belseje között semmi harmónia, semmi szerves, de még szervesen közösség sincs. Ennek a tanításmódnak, helyesebben dresszurának következménye lehet türethető,

jó tiszta kiejtés, érthető kiejtésű beszélés, amely azonban csonka beszéd, tehát nem beszéd; ha béklyókba raktuk a lelket, nem tudtuk felébreszteni a beszédkézséget, sőt ha épenséggel megöltük a beszélőkédvet. Élő beszélőgépeket nevelünk (növelünk és nem nevelünk), amelyek (s nem akik) személyességüket is veszve (talán soha meg sem találva), csak tanáruk vezérlete alatt tudják a beléjük elhelyezett mondaléksémákat visszamondani vagy lebeszélni.

Kissé merev, valamelyest torzított elhatárolása ez annak a kétféle eljárásnak, amely a gyakorlatban ily ridegséggel nem különül el természetesen, éppen elég veszedelmet jelent azonban a magyar siketnéma oktatásra az is, hogy a beszédnek eme szerves alkotó elemei (avagy az ezek kifejlesztésére, megszerzésére irányuló tendenciák) egymással szembe állíthatók, avagy egymás rovására s így végeredményben a beszédnek, a siketnémák hangbeszédjének kárára, előtérbe állíthatók, vagy háttérbe szoríthatók, esetleg fokozati sorrendbe illeszthetők.

A hangbeszéd tartalmi és alaki része egyformán fontos. Bármelyik csonkasága, funkciózavara bénítja a beszédet. A gondolat (a mondani való a beszédkézség) és a hangos szó (a kiejtés) együttesen a beszéd; bármelyike magában akarát-, illetőleg hanghalmaz, de még nem is félbeszéd, mert csupán a beszéd beszéd. Az értelmetlen vagy érthetetlen beszéd egyaránt nem az. A mondanivaló s ennek kimondása együtt adja egyforma értékkel a beszédet, bármelyik hiányozzék, nincs hangos beszéd.

Mi joron lehet mégis az egyiket vagy másikat mint fontosabbat forszirozni? Hol a jogos alap, mely szembeállítja ezt a két mondást: „annyit érz a siketnéma beszédje, amennyit megértünk belőle!” és: „azt nézzétek, amit mond s nem azt, hogy hogyan mondja!”

Ahelyett, hogy keresnék azt a módot, amellyel mindkét képességet és készséget összhangzatosan és párhuzamosan kifejleszthetnék, vagy az egyiket, vagy a másikat koronázzák uralkodó szólamná. A kiejtés a fontos! Nem, nem a tiszta „i”, hanem a lélek, a gondolat. Nem a külső (majd, majd!), hanem a belső hang legyen a tiszta!

Nagyon sokat hivatkozunk a halló gyermek beszédjére s ennek a gyermeknek beszédfejlődéséből, amelyet az ép fül irányít, sokszor igen hamis következtetéseket akarunk tételes törvényként alkalmazni a siketnéma gyermek mesterséges beszédtanításához, de nem szívesen hivatkozunk a halló emberek beszédje szolgáltatta ama példákra, amelyek a maguk egyszerűségében is megkapóan eszméltetnek.

Annak a halló embernek a beszédje, akinek a gondolkodása megzavarodott (betegség, részegség vagy más lelki diszpozíció miatt), annak a beszédje értelmellenné, esetleg csak rapszodikussá, zavarossá lesz s a számunkra teljes egészében vagy részben érthetlenné válik. De érthetlenné lesz a beszéd akkor is, ha az ép lélek és normálisan funkcionáló gondolkozási képesség mellett valami beszédhiba lép fel, mondjuk gyors, hadaró beszéd. A halló ember beszédjének is csak a kettőnek ép működése biztosítja az érthetőséget; miért s mennyiben privilégizált teremtmény a sorssújtott siketnéma, hogy ő nála az egyik, akármelyik egyik is (akár a tartalom, akár a forma, a gondolkodás tökéletessége, vagy a kiejtés tisztasága) magában is érthető beszédet ad. Vannak kutatóink, akik még kisebb részleteket ragadnak meg és dolgoznak a hangsúlyos beszéden, esetleg a kapcsolt összekötött beszéden, az esztétikus beszéden, a ritmuson, harcolnak a szakgatott, monoton beszéd ellen, megfélekedzvéen arról: 1., hogy ezek mind csupán részei

a normális hangbeszédnek; 2., hogy a nem halló siketnémának sohasem lesz olyan beszédje, mint a halló muzsikális fülű érzékű, ép-eszű embernek; 3., hogy a gombot, prémet varrják arra a télikabátra, amelynek a szövetje sincs meg, ha megvolna, nincs összeszabva.

Legelőször össze kell hangolnunk az ellentétes véleményeket, meg kell állapítanunk azt a tanítási eljárást, amellyel egymás mellé illeszthetjük az egyforma jogu tényezőket, a mostohán kezelt mostan féltestvéreket egyenrangosítjuk, egyforma szerepet, ugyanolyan jelentőséget tulajdonítunk a beszédet termelő, a hangbeszédet alkotó: gondolkodásnak, ismeretvilágnak, a beszédkedvnek, a kiejtésnek, a szájról való leolvasásnak = a gondolatnak, a szónak és az írásnak. A siketnémák eredményesebb oktathatása érdekében tisztázandónak tartom, hogy miként valósítható meg, miként egyeztethető össze, illetőleg egyenlíthető ki tanításaink során intézetünk életében a sok és kevés beszéd? Az ugyanis bizonyosnak látszik, hogy a beszédkézség eredményesebb, gyorsabb fejlesztéséhez a sok beszéd, a minél több beszélgetés, a folytonos társalgás és beszéd vezet, viszont tapasztalati tény, hogy intézeteinknek éppen az I. és II. osztályaiban tisztább a kiejtés, a III. osztálytól felfelé pedig romlik folyton; egyre érthetlenebbül beszélnek növendékeink: minél többet beszélnek, annál rosszabb kiejtésű lesz a beszédjük. *Tehát keveset, vagy sokat beszéltesünk?* Csupán ellenőrzés alatt, vagy beszélhetnek magukban is? Nem kellene-e azt a módot megkeresni, amely mellett sokat beszélnek a gyermekek, de mindig csak tisztán, hogy rosszat ne gyakorolhassanak be, ne szokhassanak meg, (mint most a leckeemlézéseknél, vagy az egymás közötti beszédnél)?

Tisztázandónak vélem ezt a kérdést, problémáink legégetőbb s sorsdöntő magvát, mert a megoldás ad majd direktívákat, hogy az előkészítő osztályban is mi legyen az eljárás, mi legyen a cél, amely motiválja az eljárást, az eljárás eszközeit? Tudnom kell, hogy mielőtt az előkészítő osztály tantervét, tananyagát a tanítási eljárást megállapítom, hogy az első osztály (amelyre előkészítetek!) s az I.—VIII. osztályok mily irányt követnek? Kevés vagy sok beszéd? Hangfejlesztés vagy megszólaltatás (indukáció). A régi vagy újabb mód: kiejtésre, izomérzésre, vagy inkább szájról olvasás útján a beszéd-utánzására, látás útján, vizionális módon alapozni meg a beszéd elemeit? És ha megállapítatik az új mód, amelyet keresünk, akkor sem az egyik, sem a másik magában, hanem mind a kettő. Mind a kettő, mert a gyermekek egyéni sajátosságainak is sokkal jobban felel meg ez az eljárás. A látási vagy tapintási benyomásokra inkább reagáló növendékek is nyernek ez eljárással s a mindkettőre egyforma gyengén reagálók még inkább. Van azonban még egy fontos kérdés, amely rendezést még nem nyer. S ez a gyengetehetségű siketnémák sorsa. Az előkészítő osztály is ebből a kérdésből született meg, a kérdést azonban nem oldotta meg, inkább csak megkerülte s valójában elodázta. Annyi bizonyos, hogy az előkészítő osztály (amely intézetben van) az első osztály azelőtti hullámtörő szerepét magára vette. Bizonyos, hogy ezzel tehermentesítette az I. osztályt, amely oda nem való növendékeitől, az előkészítő osztály jóvoltából esetleg megszabadult, de viszont most ő került egész bizonyosan a volt I. osztályok helyzetébe és esetleg 1—2—3—4 gyengetehetségű gyermek birtokában ő maga kiált fel a régi sóhajjal: A gyengetehetségű, hangbeszéd tanulásra nem alkalmas növendékeket különítsétek el, külön osztályokba, esetleg külön intézetbe! Ami az I. osztályoknak fáj, az most az elő-

készítő osztályoknak ép oly égetően fájó! S azt hiszem, világos, hogy egészen más a tanítási-anyag az előkészítő osztály számára, ha az előkészítő osztály növendékei csupán normális siketnémák lehetnek (akik az I. osztályra ezidőszerint éretlenek, elhanyagoltak, visszamaradottak), vagy ha az előkészítő osztályban normális siketnémák között (egy-két évig) hülyenémák, gyengetehetségűek, hallási (beszéd, szó) maradvánnyal bírók is helyt kérhetnek. Ha az előkészítő osztály VIII. osztályu intézeteinknek szerves kiegészítő része egy oly kilencedik osztály, amelyben mindazon normális siketnéma növendék tölt el egy-két évet, akinek erre javítható (nevelhető, gyógyítható) visszamaradottsága miatt van csupán szüksége, úgy az előkészítő osztály célja — ha ismerjük az I. osztály feladatát — rövid és egyszerű, előkészíteni az i. osztályra! Ebben az esetben az előkészítő osztály a növendékek egy része számára a gyengébbek, de még mindig normális tanulók részére lehetővé teszi az I. osztályt az előkészítőben eltöltött 1—2 évvel 2, esetleg 3 év alatt végezni el, de megkönnyíti az I. osztály helyzetét is, amelyben válogatott, értelmesebb, fejlettebb gyermekek a kerékkötők nélkül az I. osztály tantervszerű anyagát biztosabban sajátíthatják el s szerezhetnek így biztosabb fundamentumot.

Ha az előkészítő osztály bekapcsolatik intézeteink tanítási rendjébe s a növendékek egy része számára IX. osztálynak tekintendő, az I. osztály előtt abban az esetben külön tantervre nincs is szüksége, hanem csupán a hazai siketnéma iskolák (intézetek) részére a VKM által kiadott tantervbe és módszeres utasításba illesztendő be az anyaga. Ha külön tantervet kapna mégis, akkor meg helytelen az előkészítő osztály elnevezés, mert akkor előkészítő iskola a neve a siketnéma intézetektől eltérő céllal és ehhez szabott tantervvel. Miután azonban nyilvánvaló, hogy a cél nem lehet ez, akkor nincs is szükség külön tantervre, hanem a most érvényben levő tantervet és módszeres utasítást kell megfelelően kiegészíteni, vagyis az előkészítő anyagát felvenni az I. osztály elé előkészítő-osztály cím alatt a kiejtési gyakorlatok, az írvaolvasás, a beszédtanítás, a számtan, a szépírás, a rajzoktatás, a kézimunkatanítás és torna-tantárgyak anyaga közé.

Nincs szükség a külön tantervre, a külön iskolajellegre, különleges célkitűzésekre, ha az előkészítő osztályba sem kerülhet más-milyen növendék, mint a siketség folytán némává maradt, vagy némává lett gyermek, amilyen növendékek befogadására szánt intézetek számára a tanterv iratott is. S aminthogy az intézetek szervezeti szabályzatai sem engedik meg más gyermekek felvételét ide, olyanokét, akik e fogatkozásokon kívül még más (különösen szellemi) fogatkozásban szenvednek.

A gyakorlat a múltban is mást mutatott. Valószínűleg a jövőben sem lehet ezt a rendelkezést minden esetben végrehajtani. A váci intézetben az utóbbi 20 év alatt évről-évre minden iskolai évben felvétellett 1—2—3 olyan növendék, akik nem a mi siketnéma intézeteinkbe valók s mégis csupán — sohasem könnyörületből — 1—2—3 év múlva bocsájtattak el. Ezek a növendékek a jövőben az előkészítő osztályokat fogják terhelni, akikről csupán úgy lehetne ez osztályokat tehermentesíteni, ha őket nekik megfelelő tanintézetekbe, a gyengetehetségű siketnémák intézetébe irányítanók, abba az intézetbe, amelyikből egyiknek az ország régen érzi hiányát. S amelynek, hogy növendéklétszáma biztosítva volna, megmutatja a váci intézetnek is az idő előtt altávolítottakról összeállított statisztikája s megmutatja főként az élet: az az aránylag nagyszámu siketnéma, aki olyasvalamit tanult 6—8 éver

át, aminek kevés hasznát veszi, mert érthetetlen a hangos beszédje s a hallók hangos beszédjét szintén nem tudja megérteni!

Hangsulyoznom kellett az előbb mondottakat, mert az előkészítő osztály szempontjából nem mindegy, hogy milyen lesz ezen osztályoknak növendékanyaga, amely elvégre a legkompetensebb zsinórmérték a tananyag megállapítására. A tananyag, amire ráütik a pecsétet, stabil lesz s mégis a munkát az dönti el, hogy milyen a gyermekanyag, amelyik, úgy-é bár, évről-évre változik az állandó tananyaghoz képest. Könnyű úgy és ott tananyagot megállapítani, ahol úgy gondolják, hogy az előkészítő osztályba más nem is vehető fel, mint 8—10—12 normális siketnéma, akik I. osztályos társaiktól csak abban különböznek, hogy 1—2—3 évvel fiatalabbak. Láttam ilyen előkészítő osztályokat és ismerem a magamét már másodszer, amely mind a kétszer olyan növendékanyagot gyűjtött egybe, amely oly változatos volt, hogy akár minden növendéknek külön célt tűzhettem volna ki és mind-egyiknek más-más tananyagot irhattam volna. Nem csupán tehetség és egyéniség különböztette meg őket, hanem a fogyatékos gyermekeknek egész skáláját adták a halló hülyenémától egészen a tehetséges, (de fiatal) normális siketnémáig, kikből juthatott volna (majd) a normális I. osztályba, a gyenge tehetségű siketnéma iskolába, a siketnémák halló osztályába, a szell. fogyatékos siketnémák foglalkoztató intézetébe stb. — s akik mind oly eltérő típusokat és kvalitásokat árultak el, hogy őket egységesen foglalkoztatni keresztülvihetetlen igyekvés volt és megoldatlan kívánalom maradt.

El kellett mondanom az előbbieket azért is, mert a mostani rend valamelyest a rendezetlenség benyomásával, a megállapodottságnak hiányaival hat. Igaz, hogy az előkészítő osztályok a kísérleti éveiket élik, de úgy vélem, azon az időszakon már túl vagyunk, hogy kimondhassuk: minden siketnéma növendékre kívánatos-e, szükséges-e az előkészítő osztály látogatása? Illetőleg precízebb meghatározással kellene megállapítanunk, hogy melyik növendék vétessék fel az előkészítő-, melyik az első osztályba.

A szegedi s az Ehling-féle tantervezetben levő megállapítás ma meglehetősen tág; a Hochrein-féle azonban már sokkal szerencsésebb.

Ezek persze — az idevágó miniszteri rendelet alapján — az első osztályból rostálnak lefelé az előkészítő osztályba, pedig szerintem éppen fordítva kellene csinálnunk: az előkészítő osztályból lehet és kell az arra képeseket felbocsájtani az I. osztályba. Igaz, hogy ezt közbevetőleg zárójelben Ehling Jakab is kívánja, mondván:

... „(kívánatos volna azonban, hogy minden képzés alá kerülő siketnéma az előkészítőn át jusson az első osztályba.)“

Budapesten, szerintem igen helyesen, ez az irány kezd érvényesülni, ahol az 1926—27-es tanévre az I. osztályban 15 növendék közül 10 előkészítőt végzett s az 5 új növendék, az osztályfőnök véleménye szerint, hátráltatja a gyorsabb menetelt. Itt már az előkészítőre építenek.

Nálunk, Vácon, sokkal rosszabb volt a tavalyi anyag. 11 növendékből csupán 5 ment át az I. osztályba, részint olyanok, akik koruk miatt nőttek ki az előkészítőből s akik egy része az I. osztályban megrekedhet gyengetehetsége, vagy hangbeszédre való alkalmatlansága miatt.

Vácon ez az 5 felmenő növendék akadályozója annak, hogy két első osztály helyett egy jó I. osztály és 2 előkészítő osztály szerveztessek például, holott a növendékek nagy többségére, az intézetre is az látszanék kedvezőbbnek.

Tisztázandónak tartom tehát, hogy valóban az I. osztályból rosljunk lefelé, vagy pedig az előkészítő osztályból válogássuk felfelé az erre éretteket, az arra megfelelőket az I. osztályba?

Hochrein tervvázlata s a budapesti állami intézet igazgatóságának intézkedése az utóbbi felfogással látszik egyezni; a gyakorlat, a tapasztalat is ezt igazolja inkább s kívánatos volna ezt általánosabban, országos viszonylatban próbára tenni.

Erre vonatkozólag a siketnéma tanárság véleményét érdemesnek találnám kikérni, egyuttal azonban szakvéleményt mondatnék a következő kérdésekben is: megkérdezném pedig (tanári testületek módszeres értekezletén, vagy egy e célra összehívandó szakértekezleten, amelyen minden intézet 1—2 kiküldöttje venne részt, avagy a Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete szakgyűlésén):

Indokolt-e, szükséges-e a gyengelehetségű siketnémák számára az elkülönített oktatás? Igen, vagy nem? Ha igen, külön osztályokban csupán, vagy egy külön intézetben, külön tantervvel? S ezek hangbeszédre tanítandók-e, avagy jellel, írással?

2. Fenntartandó-e továbbra is a mai rendszer, amely minden siketnémát (még azt is, aki azt használhatóan nem sajátítja el) hangos beszédre tanítat?

3. Miképen lehetne összeegyeztetni a tiszta kiejtés biztosítását a folytonos beszédgyakorlással, az intelligencia minél szélesebb körben való kibővítésével? (L. Kevés beszéd, sok beszéd.) Hogyan biztosítsa az intézeti élet az osztályban való beszédtanítás sikerét? Hogy történjék a begyakorlás a kiejtés tisztaságának veszélyeztetése nélkül?) Hangfejlesztés vagy megszólaltatás?)

4. Mondassék-e ki kötelezőleg az előkészítő osztályba való beiratás minden növendékre? (Az I. osztályból helyezünk-e le az előkészítő osztályba, vagy az előkészítő osztálynak arra megérett növendékeit válasszuk ki az I. osztály számára?) (Kik vehetők fel egyenesen az I. osztályba?)

Az e kérdésre adandó felelet megadná egyuttal az irányelvet a módszeres utasítások megírásához, amelyeket a siketnéma-intézeteink tantervébe iktatnánk az előkészítő osztály anyagával egyutt, amelynek a szegedi, az Ehling s főleg a Hochrein-féle javaslat gerincéül szolgálhat, amelyhez azonban itt is, ott is hozzá lehetne adni, hogy az előkészítő osztály főnökeinek tervszerű foglalkoztatásul minél bővebb és változatosabb anyag álljon rendelkezésre. Mert az én tapasztalatom az én növendékanyagommal az, hogy 5—10 percnként más- és mással foglalkoznának a legszivesebben ezek a növendékek, az aktivitásuk és élénkségük a folytonos változtatás mellett tartható fenn, állítsunk hát gazdag, változatos anyagot össze az előkészítő anyagául, előbb azonban a főbb irányban állapotjunk meg.

Szentgyörgyi Gusztáv.

Szentgyörgyi Gusztáv „Hozzászolás“-ához.

Általánosan meg nyomtatásban is megjelent s kialakult vélemény, hogy az előkészítőbe vétessenek fel az összes (de szemlátomást nem hülye) siketnémák és ott 1—2 évig maradjanak, mely idő alatt legalább 0/0-nyi pontossággal megállapítható már, hogy kik gyenge-tehetségűek. Utóbbiak aztán külön intézetben tanítandók, saját tantervük alapján . . . Ha azonban csak az I-ső, esetleg a II-ik osztályban tűnnek ki, hogy valamelyik gyermek gyenge-tehetségüése miatt nem képes társaival lépést tartani, akkor még mindig áttehető a neki megfelelő intézetbe. (L. Ehling, Schreiner F., Nagy Péter ezirányu cikkeit.)

De bocsánat, nem ezt a célt tűzte ki Sz. G. dolgozatának a címe. Miért nem számolt be a választott címnek és a hivatalos óhajnak szellemében arról, hogyan váltak be gyakorlatában a próbára kiadott tervvázlatok? Hálás köszönettel vettük volna a gyakorlaton alapuló helyreigazításokat, javaslatokat. Node ezzel adós maradt . . . Panasz-kodással, „reznációval“ pedig nem megyünk előre. Ugyanis Sz. G. barátom arról panaszkodik, hogy annyira különfélek a növendékei, hogy nem lehet velük az előkészítőben boldogulni. (Az első osztályban bizonyára még kevésbé!) De hiszen éppen arravaló az előkészítő, hogy a testben, lélekben olyannyira különböző kicsikéket egyéni s közös játékkal, együttes és személyenkinti megszólaltatásokkal, gagyogásokkal, társas foglalkoztatásokkal közös gondolatvilágba hozza és valóban előkészítse őket az I-ső osztályban reájuk váró nagy munkára. Hogy az előkészítő-osztály ennek a feladatnak megfelelni képes, erre élő bizonyíték az egymásra következő 2—2 budapesti előkészítő- és I-ső osztály.

Itt csak arról lehet szó, hogy *akarunk-e*, illetve *muszáj-e* vagy sem? A tanár ugyanis csak abból adhat át tanítványainak, ami saját magában is megvan, ami a lelkében él. Hogy pedig ezeknek a tényeknek a birtokába juthasson, bele kell élnie magát azokba az eszmékbe, amelyeket az erre vonatkozó szakirodalom, de különösen a szóban lévő tantervvázlatok leraktak . . . A méh nem azért repül a virágok körül, hogy azok illatát élvezze, hanem belerepül az aranyos virágkelyhekbe s gyűjti a különféle virágport, hogy mézzé dolgozhassa fel. Ha a tanár megérti az idők szelét s leereszkedik a gyermeki lélekhez, akkor megvan oldva a gordiusi csomó, a nagy „probléma“, mert az előkészítőben játszva végzett munkáját a legszebb siker koronázza . . . A gyámoltalanul beállított apróságok alig pislogó lelki mécsese fellobban és virgonc, derüs kedélyü, csacsogó gyermekeket vehet át az I-ső osztály tanára. Ugyanis a testi ügyesség fejlődésével, a megmaradt érzékszervek éber használásával kapcsolatosan ösztönszerűen folyik a beszédszervek gyakorlása is, ha erre rászoktatjuk a kis siketnémát, úgy hogy lassankint számottevő beszéd-készségre tesz szert mind tartalmi, mind technikai tekintetben. Ezek nem frázisok, hanem való tények. Az ilyen gyermek maga adja meg a „direktívákat“ arra nézve, hogy mikor szükséges az „indukció“, mikor a „dedukció“. De a tanárnak nemcsak testtel, hanem szívvel-lélekkel kell dolgoznia, ha azt

akarja, hogy tanítványai hasonlóan „reagáljanak”. A siketnéma megszólaltatására ennél egyszerűbb, közvetlenebb, a körülményekhez képest természetesebb eljárást nem is tudok elgondolni.

Ennélfogva az előkészítőben játszás, különféle foglalkoztatások, irogatások közben ismerjük meg és fejlesztjük a siketnéma gyermek szellemi és testi képességeit. A különböző játékok, változatos foglalatatoskodások hatása alatt önkénytelenül kiejtett hangos megnyilvánulásokat (hangokat, szótöredékeket, szótagokat, gyermekszavakat), szóval az ösztönszerű megszólalásokat megragadjuk s játékszerűen fejlesztjük tovább. Kezdetben tehát csak a játék köntösébe burkoltan viszi bele a tanár növendékeit a beszéd legelemibb használatába anélkül, hogy a gyermek tudná, hogy beszédre akarják tanítani. Ha aztán néhány havi ilyen foglalatatoskodás után megállapodott, illetve megállapított a gyermek alapzöngéje, akkor már némi tervszerűséget is visz a tanár a játékos beszédgyakorlatokba. Most már észrevételi, hogy ezt a dolgot „babá”-nak, amazt az állatot (tehenet) „búbú”-nak, emezt „pipi”-nek hívják egyelőre, „pá-pá”-val köszön, „lelé”-vel leülést fejez ki stb. Persze egy-egy ilyen új gagyogásos beszédnél szükség esetén érzékeltet is a tanár. Például a „búbú”-nál a gyermek mindkét tenyerét a fülére illeszti az „ú”-val járó rezgés csontvezetési érzékelése végett, míg az ilyenkor elálló két könyök a tehen szarvára emlékezteti a tanulót; az „i”-vel kapcsolatos erős koponyarezgést a feje búbján vétetiük észre s így tovább. De semmi esetre sem „3 lépésnyire a testtől fejleszti ki néma tanulója beszédhangjait” a tanár külön-külön, hanem kapcsolatban más hangokkal gagyogásokban, szótöredékekben, gyermekszavakban, rendes szavakban, szómondatokban tanítja meg már az előkészítőben a legtöbb hangot anélkül azonban, hogy a gyermek figyelmét külön felhívna az egyes hangokra, mert az az I-ső osztály dolga írás-olvasással kapcsolatosan. *E játékos munka közben természetesen többször kerülhet „ölbe” az apró emberke, mint azelőtt, de a szájában nem babrál a tanár,* mert ennél a munkakánál erre az izléstelenségre, növendékre kellemetlen vájkálásra nincs szükség.

Amint az eddigiekből látjuk, az előkészítés első hónapjaiban lényegtelen „hogyan” s „mit” mond a néma gyermek. Valóban az a fő, hogy gagyogjon, csacsogjon kénye-kedve szerint, hogy így örömben meg nem zavartatva, a lelkéből fakadó hangos megnyilvánulásokból ismerje meg a tanár növendéke természetes zöngéjét, amelyre aztán felépíti az alkalmilag beállítható beszédgyakorlatokat. Például a le-le-le („ülj le!”) mondatnak megfelelő gagyogást alkalmilag minduntalan mondogatják s ha azt látjuk, hogy tartalmával már tisztába jöttek és kiejtésében jártasok, akkor már a „le” szó helyes kimondására súlyt fektetünk, sőt szükség esetén érzékeltetjük is az első időben. Tehát nem azt mondjuk, hogy „majd-majd”, hanem már az előkészítő-osztály 2-ik felében a beszédegységnek (egésznek) a lehetőségig helyes kiejtésére törekszünk, de nem akarjuk már itt erőnek erejével elérni, hogy ezzel már előre lehetetlenné tegyük a fejlődő beszédet. Vagy pl. fenyegetve mondjuk s mondatjuk: „te-te-te”-féle gagyogást, hol erősebben, hol gyengébben, hogy ezzel a hangsúlyt már itt előkészítsük. Ez sem okoz különös nehézséget, hiszen csak játékból történik.

Az elmondottakból azt hiszem elég világosan láthatjuk, hogy az előkészítőben (de az I-ső osztályban sem) a régi értelemben vett hangfejlesztés, egyes hangok kieroszakolása („a gyermek szájában járva”) már nem a rendszeres eljárás. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a

gyermekek játékból pipálást utánozva ne mondják esetleg: p-p-p, vagy a malac-sivítást főleg néhány hallás-, esetleg beszédmaradványos gyermek kedvéért ne utánoztassuk a gégére mutatott „í” mondással. De azt már nem tesszük meg, hogy a tanulókat egyenként magunk elé véve í-t erőszakoljunk ki, még az I-ső osztályban sem. Én igazán nem tudom elgondolni, hogy mit nem lehet az eddig tárgyalatkból meg nem érteni, mi volna ebből lehetetlen?

Lássuk most már hogyan is dolgozik az előkészítőre építő I-ső osztály? Itt sem 3 lépésről, sem rideg technikai gyakorlatokkal, sem magára nem fejlesztünk hangot, hanem gagyogással előkészítettten a gyermeki lélekhez közel álló, benne élő beszédanyagon tanítjuk a kívánt beszédhangot, mint bizonyos beszédrésznek az egyik alkotórészét. Például az „o” következik az előkészítőben tanult lovasdinál hangoztatott „lololo” gagyogással kapcsolatosan. Utána az almát lopó kis leány rajzára mutatva mondjuk és mondatjuk „kata lop”, de nem 3 lépésnyi távolságból, mert egyiknél-másiknál esetleg érzékeltetni kell, miután ez a mondatocska először szerepel, bárha a „kata” szó már ismeretes. Hogy e megkapó pillanatfelvétel hatása alatt még hangsúly dolgában is mit lehet elérni, arról sejtelve sincs annak, aki nem próbálkozott meg ezzel. Hogy ez a beszéd mégsem azonos és nem is lehet egyenlő a halló emberével, az magától értetődik, ehhez még csak „szent meggyőződés” sem szükséges, de hogy a morgó, monoton siketnémás beszéd siketnémás beszéddel sem egyforma, az kétségtelen. (Az előkészített I-ső osztályból részletes mintalecke a „Magyar Gyógy-pedagógia” 1927. évi 1—3. számában).

Imént vázolt eljárás folyhat az elő nem készített I-ső osztályban is (mert ilyenén is átestünk már), de azzal a különbséggel, hogy gagyogással bevezetve inkább csak szón, szómondaton tanítjuk az első felévben a hangokat. Sőt a gyengébb növendékanyagból álló előkészített I-ső osztályban is inkább ezt a módot követjük.

Tehát a gyakorlatban jól bevált „megszólaltatással” tanítunk az előkészítőben és az I-ső osztályban is. Ily uton ugy tartalmaz, mint nyelvvalaktanilag, de főként a kiejtés technikáját illetőleg nagyobb beszéd-készséget érünk el, mint a régi eljárással. Ez tulajdonképpen „az arany középút” a szélsőséges uj (Mallis-, Lindner-féle) eljárás és az idejét multa hangfejlesztéses gyakorlat között. Hogy azonban az I-ső osztály jó eredményét biztosíthassuk, az előkészítőnek kell nagyobb beszédmunka-mennyiséget átvenni, vagyis tényleg elvégezni azt, ami beszéd dolgában reá ki van szabva. Szépek, kedvesek, jók az előkészítőben termelt csecse-becse dolgok, de a fősúly mégis a beszéd előkészítésén kell hogy maradjon. Hasonló szerepet kell betöltenie, mint az ovódnak a nemzetiségi vidékeken. Ott is játszanak, foglalatostkodnak a legkülönbözőbb módon, de közben bugyó a magyar szó, hogy az I-ső osztály magyarnyelvű oktatását lehetővé tegye. Ha a mi előkészítőnk ezt a valamennyire hasonló feladatát nem tudná teljesíteni, akkor fölösleges intézmény lenne.

Szentgyörgyi kartársunknak az a vélt vitatkozása, hogy külön osztály-e vagy iskola-e az előkészítő, az igazán csak csomó keresés a kákán. A neve világosan mutatja, hogy előkészítő-osztály. Hogy külön papirovan van most még annak a munkaterve, az csak a próbaévekre szól. Ha beválik, amihez ma már kétség nem fér, akkor ugyanis ott lesz a helye a siketnéma-intézetek tantervében (ha ujat adnak ki), mint 9. osztály lent.

Különben az itt tárgyaltakat és azokkal szorosan összefüggő dolgokat röviden a következőkben foglaljuk össze:

1. Minden (szemlélatomást nem hülve) siketnéma gyermek 5—6 éves korában a siketnémák előkészítő osztályába veendő fel.

2. 1—2 (kivételesen 3) évi előkészítés után az I-ső osztályba, — a gyengetehetségüknek bizonyultak az erre a célra létesítendő külön intézetbe, illetve a hülyenémák ápoló, foglalkoztatóba utalandók.

3. Az előkészítőben és az első osztályban is anyaiskola nyomdokán haladó megszólaltatással vezetjük be a siketnémát a beszéd elemeibe, a gyengetehetségükéknél azonban az írás dominálna a természetes jel használása mellett.

4. Az előkészítő- és I-ső osztályban a megszólaltatással megindított beszédet a II., III., IV. osztályban is az anyaiskola nyomdokán haladó alanyi beszélgetésekkel fejlődttetjük tovább, de a nyelvalakok tudatossá tétele csak az V—VIII. osztályokban történik a már tárgyi téren is mozgó beszédtanítással kapcsolatban. A mai (3. személyben mozgó) leíró-szemléltető oktatás pedig törlendő, mivel az ezzel nyújtott ismeretek a különféle reáلتárgyak körébe tartoznak.

Ezzel részemről e lap hasábjain be is fejeztem az előkészítő- és I-ső osztály viszonyára vonatkozó mondanivalóimat. Osztályomban azonban bármikor készséggel állok mindenkinek a rendelkezésére, hogy bebizonyítsam állításaim valódiságát.

Ehling Jakab

Ujszerű számolási eljárás.

A gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium főfelügyelője, Ranschburg Pál dr. egyetemi tanár és az ő irányítása mellett Schnell János dr. gyakorlattal ellenőrzött kísérleti módon lélektanilag megállapították a siketnéma gyermekek számtani képességeit. A bennünket érdeklő vizsgálatok eredményeit s az ezekből következő megállapításaikat egyrészt Ranschburg Pál dr. „Az emberi elme” című munkájában és a Siketnémák és Vakok Oktatásügye 1925. évi 4–6. számában, másrészt Schnell János dr. a Magyar Gyógypedagógiában tették közzé s ezzel az igen értékes uttörő munkájukkal adatokat szolgáltatottak nekünk a siketnémák gyakorlati oktatásához.

Többek közt vizsgálták a siketnéma gyermekek számfogalmát, számolási készségét s a nehezebb kombinatív számolásban elért eredményeket.

Itt minden kétséget kizárólag megállapítást nyert, hogy a siketnéma gyermek számfogalmak szerzésére képes s hogy a siketnéma ugyanazon az uton szerzi számfogalmait, amelyen az épérzékű gyermek. Igazolják e megállapítást kicsi siketnémáink is, akik minduntalan jelét adják számfogalmaiknak.

A siketnéma gyermekek számolási készségénél az épérzékű gyermekekhez hasonlóan vizsgálták a számtani tudás terjedelmét s a gondolkodás időtartamát. A 20-as körbeli kivonás terén a siketnéma tudásának terjedelme százalékban kifejezve egyforma volt az épérzékű gyermekek tudásának terjedelmével. Ebből megállapítást nyert az, hogy a 20-as körben kivonásból amit el tudnak végezni az épérzékűek, ugyanolyan jól el tudják végezni azt a siketnéma gyermekek is.

A számolási gyorsaságban lényeges eltérés mutatkozik az épérzékű és a siketnéma gyermekek között. A statisztikai adatok szerint a siketnémák — dacára nagyobb életkoruknak — a feladatokat lassabban végezték el, mint épérzékű gyermekek. Itt meg kell jegyezni, hogy növendékeim nemcsak a 20-as körben, de azon felül is igen gyorsan számolnak. Ennek igazolására hivatkozom a szakfelügyelő, szakfelügyelő-helyettes, Istenes Károly igazgató s azokra a kartárs urakra, akik osztályomat megtisztelték látogatásukkal. Ezzel nem akarom kétségbevonni a statisztikai adatok helyességét, mert ehhez csak akkor szólhatnék, ha a vizsgálandó épérzékű gyermekeket is én tanítanám számolni. még pedig ugyanannyi ideig, ugyanolyan módszerrel s ugyanolyan tanítási gyorsasággal, amiként megtanítottam növendékeimet számolni.

Összegezve a kísérlet eredményeit a vizsgálatok igazolása szerint, a siketnéma gyermekek számolási készsége megközelíti az épérzékű gyermekek számolási készségét.

Ezt a megállapítást általánosságban igazolják gyakorlati tapasztalataink is. Növendékeink megfelelő foglalkozás mellett, összeadni, kivonni, szorozni, osztani tudnak. Tehát e téren sincs baj a siketnémáknál.

Kísérletet végzett Ranschburg Pál dr. a siketnémák felsőbb osztályaiban abból a szempontból is, hogy a siketnéma miként fejt meg az előtte szokatlan, be nem gyakorolt feladatokat, amelyek nemcsak számolási készséget, de amelyek számolástani gondolkodást is követelnek. Ilyen példákat adott fel: „Me'lyik az a szám, amelyiket ha kétszer vesszük, annyi lesz, mint 100-nak a fele? Az eredmény előttünk ismeretes. Be nem gyakorolt, komplikált feladatokat megfejtteni nem tudnak. E felfogásunkat igazolták a kísérletek is. A példákat 12 gyermek közül egyetlenegy sem tudta megfejtteni.

Majdnem ugyanezt az eredményt kapjuk, ha az életből vett, de be nem gyakorolt gyakorlati példákat adunk fel nekik. A példák köznap nyelvét számtani nyelvre lefordítani nem tudják, a példákban levő logikai kapcsolatokat nem látják.

Ezek szerint az eredménytelenséget a komplikált számkapcsolatokban s a gyakorlati példákban kell keresnünk.

Most tegyük fel mi is ezeket a kérdéseket: 1. szükséges-e ezekkel terhelni a siketnémát s ha igen, 2. a néma ezek megtanulására képes-e? Első kérdésünkre megadja a választ a számtan célja, a gyakorlati élet. A gyakorlati életből jövő gyakorlati példa. Az összeadás, kivonás, szorzás, osztás tudását a példák megfejtéséhez szükséges képesség nélkül félbenmaradt ismeretnek kell tekintenünk, amelyeknek egymagukban a cél szempontját tekintve, érték alig van. Ezt az ismeretet tovább kell fejlesztenünk egészen addig a képességig, amely már számtani példák megfejtésére, továbbá kombinatív számolásra képes. Kombinatív számolásra is, mert a gyermekek a példák megfejtésénél ennek tudását nem nélkülözhetik. Tehát a siketnémáknak szükségük, égetően szükségük van e magasabb számtani képességre. Gyakorlati követelmény pedig, hogy a siketnémákkal foglalkozók ezeknek elérésére törekedjenek.

De lehet-e? Képes-e a siketnéma magasabb számtani gondolkodásra, vagy sem. Ez alkalommal csakis a komplikált számkapcsolatok kérdését veszem tárgyalás alá. A komplikált számkapcsolatok kérdésének eldöntésére ismételtén Ranschburg Pál dr. előbb leírt kísérletére hivatkozom, Említettem, hogy a feladott példákat 12 gyermek közül egy sem tudta megfejtteni. Ez negatív eredményre mutat. Azonban 1¹/₂ órai foglalkozás után az előbbi feladatokat 5 gyermek már el tudta készíteni. Ez azt igazolja, hogy megfelelő foglalkozás mellett a siketnémát meg lehet tanítani erre is. Emellett szól a siketnémának az érzékű gyermekekkel teljesen azonos agyberendezése, továbbá a siketnéma felfogó típusa, a siketnéma felfogó típusa és a számolási képesség közötti arány is.

Milyen a siketnéma felfogó típusa s a siketnéma felfogó típusa milyen arányban áll a számolási képesség jóságával?

Ranschburg Pál dr. szerint: „A felnőtt ember sajátképeni gondolkodása messze túlnyomólag szók emlékképeinek kapcsolásával történik. Ez emlékképek lehetnek hallásiak — saját magunk vagy mások hangján hallott szók felujuló emlékképei; lehetnek látásiak — a beszélő szervmozdulatainak látási emlékképei; írott vagy nyomtatott szók képzetei; lehetnek mozgásiak — a szók kiejtése közben végzett beszélszervezőmozgások érzeteinek megujuló képzetei.“ Ha alaposan megfigyeljük a környezetünkben élőket, megállapítható, hogy gondolkodásuknak vezérképzeteit látás vagy hallás útján sajátították-e el, azok tisztán látásiak-e, tisztán hallásiak-e? De megállapítható az is, hogy a felujuló látási képet támogatják-e hallási vagy más uton szerzett emlékképek.

Ezek szerint Ranschburg Pál dr. tiszta látó típusu, tiszta halló típusu és vegyes típusu egyéneket különböztet meg.

A siketnéma gondolkodásában hallási emlékképeket nem találhatunk. A siketnéma vagy tisztán látó típusu, vagy vegyes és pedig látó-kinesztéziás típusu lehet.

Most már azt kell tudnunk, hogy milyen arányban áll a siketnéma felfogó típusa vagyis a tiszta látási s látó-kinesztéziás típus a számolási képesség jóságával. Az eddig végzett kísérletek mindkettőre megadják a feleletet.

A kísérletek szerint jó látótípusu teljesítményekkel jó számoló-képesség jár együtt s csak kivételesen rossz. Gyenge látótípusu teljesítményekkel tulnyomóan rossz számoló-képesség jár együtt s csak kivételesen jó. „Az eddigi vizsgálatok szerint a számoló-képesség jósága majdnem kizárólag a látótípusbeli felfogó képesség abszolút jóságától függ, ellenben független maguktól a hallótípusbeli abszolút szolgáltatásoktól.“

Most már csak a kinesztéziás típus szolgáltatását kell összevetnünk a számoló-képesség jóságával. Erre vonatkozólag Schnell János dr., a budapesti gyógypedagógiai laboratórium vezetője, kérésemre a következő felvilágosítást küldte: „A vizsgálatok eredménye azt mutatja, hogy a számoló-képesség a kinesztéziás típussal is pozitív kapcsolatot mutat — akár a látó típus, — bár ez a kapcsolat nem oly erős.“ Mi következik ezekből? Az, hogy minden feltétel meg van arra, hogy a néma a magasabb gondolkodást követelő komplikált számkapcsolatokat megértse és megfejtse.

Ezen elméletből jövő következtetés helyességét gyakorlati eredménnyel igazolhatom. III. osztályos növendékeim szép előrehaladást mutatnak e teren. S merem állítani, hogy megerőltetés nélkül, játszva érjük el célunkat.

De mi módon érhetjük ezt el? Több, sokkal több *számtani beszéddel, a siketnémák számtani gondolkodásának céltudatos fejlesztésével s jó szemléltető eszközökkel.*

A szóképek egyesítő eszközei a fogalmaknak. A számolási fogalmak csakis ezen egyesítő eszköz által jöhetnek létre. A gyermek előtt térben és időben megjelenő ritmikus mozgásokról, hasonló tárgyokról sokszori érzékelés alapján nyerhet a gyermek tiszta szemléletet, mennyiséggé azonban csak az által lehet, ha a szó részegységeket magasabb egységgé fogja össze, a megismétlődő tárgyaktól, ill. jelenségektől függetleníti s az elme a tudat tartalma közé helyezi. Tehát a szó az, amely elvonja a mennyiséget a tárgytól. A szó volt az, amely lehetővé tette a számolás kifejlődését, amely a számolást számtudománnyá emelte. A siketnémát is a szó, a beszéd emelheti a magasabb számtani gondolkodásig. De nem köznapi beszéd, hanem *számtani beszéd.*

A siketnéma számtani gondolkodása céltudatos kifejtésének tárgyalása nagyon eltérítene tárgyamtól, azért ezzel a kérdéssel most nem foglalkozom.

Az elme szemléletet dolgoz fel mennyiséggé. Pedagógiai kíváncságot az, hogy a gyermek minél gyorsabban és minél könnyebben juthasson e szemlélethez. Gyorsan és könnyen csakis jó szemléltető eszközökkel adhatunk szemléletet.

Mikor jó a szemléltető eszköz? Akkor: 1., ha az a gyermek felfogó típusának megfelel; 2., ha tanítási tárgyunk feltűnő vonása a szemléltető eszköznek; 3., ha nem áll ellentétben a reprodukciós törvények követelményeivel.

A siketnéma látó vagy látó-kinesztéziás típusu. Ebből a szempontból bírálva a szemléltető eszközt, azt kell jobbnak tartanunk, amely nem egyes típust, jelen esemben a látó vagy látó-kinesztéziás típust veszi figyelembe, hanem amely mindkettőre támaszkodik.

Jó a szemléltetési eszköz, ha a tanítás tárgya jellegzetes vonása a szemléltető eszköznek.

Minden szemléltető eszköznek meg van az ő sajátos természetrajza. Pedagógiai képességünk főleg a szemléltető eszközök felismerésében: a benne levő anyag, a vele szemben követendő eljárás, továbbá annak a meglátásában nyer kifejezést, hogy a szemléltetési eszköz a gyermek lelkében milyen minőségű és milyen foku érzések kiválasztására alkalmas. A számtanítási eszközöknek is meg van az ő sajátos arravalóságuk. A pálcikák, golyók, gyümölcsök, időbelileg megszakított ritmikus mozgások stb. csakis bizonyos számtanítási cél és pedig elsősorban fogalomkeltésre alkalmasak s kevésbé alkalmasak számkapcsolatok szemléltetésére. Az orosz számláló gép, amely általánosan közkedvelt s amelyet egyaránt használnak fogalomkeltésre, számkapcsolatok szemléltetésére, sőt jobb hiányában komplikált számtani műveletek szemléltetésére is, gyors szemléletet adhat a számsorokról, a tizszer egy egységről, a tizszer tiz egységről, de nem ad tiszta képet a nagyobb egységekről s így a nagyobb egységek kapcsolatairól sem. A számológépen kihuzott 8 golyó 8 darab egyes értéket mutat s nem 1 darab 8-as értéket. Igaz, hogy a kis egységeket a szó és számjegy fogja össze nagyobb egységgé, ilyen érzékelésből azonban csak azok nyerhetnek szemléletet, akik már bizonyos foku számtani képességgel rendelkeznek.

Milassin Gyula.

Beszámoló a Nyiregyházán tartott hibás beszédet javító tanfolyamról.

Irta: Dr. KOVÁCS LÁSZLÓ.

A beszédhibák gyógyításával hanzánkban intenzíven csak a múlt század utolsó éveiben kezdtek foglalkozni, mikor *Roboz József* vezetésével megnyílt a fővárosban az első gyógytanfolyam. Nagyjelentőségüvé akkor vált ez az új intézmény, mikor 1904-ben *Sarbó Arthur* egyetemi tanár vette kezébe a vezetés munkáját, aki nagy tudásával, a szenvedők iránt érzett meleg szeretetével, odaadásával az egész új tudományát kifejlesztette és oly magas fokra emelte, amelyen ma is áll. Összeíratta a hazánkban található hibás beszédűeket, (a hibás beszédű tanulók száma az összes tanulókhoz viszonyítva 3,6%), a gyógyítás terén új irányelveket tűzött ki, megismertette az intézményt, úgy, hogy az ő segítségével a beszédhibások száza gyógyultak meg. A tanítóság részére is szervezett tanfolyamokat, hogy bennük segítő társakra találjon, és hogy e tanfolyamok komolyságát emelje, megírta „A beszéd“ c. munkáját, mely a mai napig egyedül áll a magyar szakirodalomban.

Sarbó 1918-ban, miután munkásságát más irányba folytatta, megvált az intézettől és *Istenes Károly* gyógypedagógiai tanárnak adta át vezetését, ki a fenti szellemben vezette tovább az intézetet s mikor 1925-ben az intézet negyedszázados jubileumát ünnepelte, már jelentős munkára nézhetek vissza. Értékes munkásságának eredményeit „A beszédhibák javításának gyakorlata“ címmel egy szakkönyvben foglalta össze, mely ez év folyamán fog megjelenni. Két év előtt *Istenes* az állami siketnémák intézetének igazgatója lett s ekkor a hibás beszédet javító tanfolyam vezetésére *Schulmann Adolf* gyógyp. igazgató kapott megbízást, aki a megszállás előtt az ungvári siketnémák intézetének az élén állott.

Mindezek a beszédet javító tanfolyamok és a tanárok és tanítók ilyen irányú kiképzést célzó tanfolyamok (ez utóbbiak 1914 óta szünetelnek) csakis a fővárosra vonatkoztak, míg a vidék e téren teljesen magára volt hagyatva. A beszédet javító képesítés birtokában néhányan próbálkoztak ugyan vidéken is a gyógyítással, de ezeken csak a jobb anyagi viszonyok között élők vettek részt, minthogy csak ezeknek volt módjukban a pesti tanfolyamot is felkeresni. A vidéken tehát a beszédhibások legnagyobb része kezeletlenül maradt.

Schulmann igazgató, hogy ezeken a nehézségeken segítsen, úgy akarja a kérdést rendezni, hogy a nagyobb vidéki gócpontokon egy-egy tanfolyamot szervez a beszédzavarban szenvedők részére és ezt összekötné tanárok és tanítók részére tartandó tanfolyammal, hogy a pedagógusok elméleti és gyakorlati kiképzést is szerezhessenek, kik azután tovább folytatják az ő munkáját. Természetesen ez az intézkedés csak ideiglenes jelleggel bír, a kérdés gyökerét nem érinti, mert teljes eredmény csak akkor lenne várható, ha mindezekben a helyeken állandó tanfolyamokat állítanának fel. Reméljük, hogy a gazdasági viszonyok javulásával e téren jelentős változások lesznek.

Nyiregyháza városa volt az első vidéki hely, ahol a tanfolyamot *Schulmann* igazgató megszervezte, mert a város tanácsának áldozat

készsége lehetővé tette. A gyógytanfolyammal kapcsolatosan a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a tanítószág részére is tartott egy tanfolyamot, melynek vezetésével és a pedagógiai rész előadásával Schulmann igazgatót, az orvosi rész ismertetésével pedig e sorok íróját bízta meg.

Beszámolóm tehát kettős irányu. Először a gyógyító tanfolyammal kívánok foglalkozni, azután a tanítószág részére tartott tanfolyamot ismertetem.

1927 aug. 2-án vette kezdetét az első vidéki hibás beszédet javító tanfolyam és négy hélig tartott. Még ez év januárjában összeírtam a nyiregyházi összes elemi és középiskolában található hibás beszédű tanulót, amely munkámban nagy segítségemre volt Kardos István kulturtanácsos, aki kezdettől fogva magáévá tette az egész ügyet és a leglelkesebb támogatója volt a tanfolyamnak. A nyiregyházi elemi és középiskolákban 134 hibás beszédű tanulót írtak össze, de ez nem teljes szám, mert a kistokban beszédhibásokat a tanítószág nem tartotta fontosnak és így a fenti szám csak az egészen súlyos esetekre vonatkozik.

A „Szabolcsi Tanító“ és a „Nyirvidék“ hasábjain a szülők figyelmét több ízben felhívtuk a tanfolyamra, úgy, hogy egy pár héttel a tanfolyam megnyitása előtt jelentkeztek a tanulók. Így tehát már július hónapban előzetes orvosi kezelés alá tudtam venni a jelentkezett tanulókat. A felvételkor mindegyiket tüzetesen megvizsgáltam, a budapesti intézettől nyert felvételi lapot kiállítottam, és ha szükségesnek mutatkozott, orvosi kezelés alá vettem. A legtöbb gyermek erősen vérszegény, lesóványodott volt, idegrendszerük a normálisnál fokozottabb ingerlékenységgel bírt, többen szervi elváltozásban szenvedtek. Állandó orvosi kezelésre szorult 17 tanuló, kórházba küldtem 3 tanulót szervi bajának gyógyítására, ahol a műtétet (torok és garatmandulák eltávolítása) elvégezték és a beszédhiba szervi okát megszüntették. A szülőktől nyert adatok alapján, ahol az alkohol élvezete a gyermekeknél kimutatható volt, azonnal figyelmeztetve lettek annak óriási kártékony hatására. A lesóványodott, vérszegény tanulókat erősítő kurára fogtam (injekciók, villanyozás, nap- és légfürdők, bőséges, fokozottabb táplálásra szólítottam fel a szülőket stb.) úgy, hogy mire a tanfolyam befejeződött, a tanulók legnagyobb részénél jelentős súlygyarapodás volt található.

Istenes Károly tanulmányát felhasználva a következő adatokat közölhetjük.

I. A beszédhibások száma, minősége, a kezelés szerinti statisztika:

A beszédhibások száma	A beszéd minősége	A kezelés eredménye						
		Folyékonyan beszélt	Kiejtése jó	Lényegesen javult	Javult	Keveset javult	Kimaradt	
50	Dadogó — — — — —	21	7	—	6	4	3	1
	Pöszebeszédű — — — —	18	—	4	5	1	5	3
	Dadogó és pöszebeszédű —	11	2	—	5	3	1	—
	Összesen	50	13	—	16	8	9	4

A tanfolyamra, mint a statisztikából kitűnik, elég nagy számmal jelentkeztek és az eredmény e rövid időt tekintve, teljesen kielégítő. A tanfolyam végén folyékonyan beszélt, jó kiejtéssel 13, tehát 26⁰/₀; lényegesen javult 32⁰/₀; javult 16⁰/₀; kevéssé javult 18⁰/₀. Hogy ez utóbbi kettőnek még igen magas az arányszáma, azt az eset súlyosságán vagy az idő rövidegén kívül, még annak tudhatjuk be, hogy néhányan később jelentkeztek, mások pedig nem jártak el pontosan a gyakorlatokra. Néhány tanuló még kisebbik testvérét is elhozta, kik az élettani pöszbebeszéd és dadogás korában voltak, de ezek nincsenek benne a fenti statisztikában. A kimaradt négy gyermek közül kettő vidéki volt, akik csak egynéhányszor jöttek el és a szülők anyagiak miatt helyben őket elhelyezni nem tudták; egy pedig szabóinas lévén, a főnöke nem engedte. Egy tanuló a szülők hanyagsága miatt maradt el.

II. A beszédhibások nem-, kor- és vallás szerinti statisztikája :

Nem		Kor								Vallás					
Fiu	Leány	5 éves	6 éves	7 éves	8 éves	9 éves	10 éves	11-12	13-15	15-nél idősb	Róm. kath.	Ag. h. ev.	Ref.	Gör. kath.	Izraelita
35	15	1	5	7	6	5	7	10	4	5	17	16	9	2	6

Ez a statisztika igazolja azt a régi tapasztalatot, hogy a férfiak között jóval több a beszédhibás, mint a nők között — mint Istenes megállapítja, négyszerannyi —, mert a nők anatómiai és élettani szempontból jobban vannak képesítve a beszédre és jobban is ügyelnek a beszéd szépségére. Hogy a tanfolyamunkon főképpen 6—15 éves tanulók vettek részt, annak tulajdonítható, hogy ezek könnyebben hozzáférhetők voltak, míg a felnőttek részben indokolatlan szegényezés, vagy a napi elfoglaltságuk miatti kevesen jelentkeztek, pedig ezek is többnyire figyelmeztelve voltak a napilapok hasábjain a jelentkezésre. Istenes statisztikájától eltérőleg nálunk a vallás szempontjából a róm. kath. és evang. felekezethez tartozók jelentkeztek nagyobb számmal, aminek oka abba keresendő, hogy az említett felekezetek tanítói nagyobb pontossággal végezték az összeírást és maguk is elkövettek mindent, hogy a tanfolyamon azután meg is jelenjenek. Január hónapban Simon József h. szakfelügyelő az iskolákat végiglátogatta városunkban, hogy a kiegészítő iskola megszervezéséhez mennyi gyengétehetségű tanuló található, egyuttal a hibás beszédben szenvedőket is végignézte. Ekkor a gör. kath. elemi iskolában találtuk a legtöbb beszédhibást, míg a tanfolyamon éppen ők voltak a legkevesebben.

III. A beszédhibák fellépési idejének statisztikája :

Mikor lépett fel a beszédhiba ?								
1 és fél éves korban	1 és fél — 2 évesig	2—3 évesig	3—4 évesig	4—5 évesig	5—6 évesig	6—7 évesig	7—8 évesig	Később
6	7	8	6	9	7	2	4	1

Mint a statisztikából látható tanfolyamunkon is, mint az Istenes eredményeinél, főképpen a 2—6 és 6—7 éves kor az, amelyben a beszédhibák felléptek. Az előzőknél az oka az a nagy aránytalanság, mely a beszéd szerv és a beszédkedv között fennáll, vagy pedig a gyerekek több gondolata van és gyorsabban akarja magát kifejezni, amelyhez a beszélők központja nincsen jól begyakorolva. A 6—7 éves kor az iskolába lépés ideje, amelynél a gyermek egy más, eddigi életkörülményeihez képest kedvezőlenebb viszonyok közé kerül, ami azután a beszédhibára való esetleges hajlamot teljes kifejlődésre juttatja. Sok gyermek tényleg az iskolában kezd el dadogni.

IV. A tanulók beszédfejlődése szerinti statisztikája:

Mikor kezdett el a gyermek beszélni?				
1 éves korban	1½—2	2—3	3—4	Később
13	16	13	4	4

A tanfolyamon résztvevők legnagyobb része — mint a táblázatból kitűnik — későn kezdett el beszélni. Ez a késői beszédfejlődés a fentebb említett aránytalanságot kifejezésre juttathatja, hogy a gyerekeknek több gondolata van és a beszéd szervei tökéletlensége miatt nem tudja magát folyékonyan vagy tisztán kifejezni s kifejlődhet a beszéd folyékonyságának vagy tisztaságának a zavara. A késői beszédfejlődés sok esetben a fogak késői kifejlődésével, a járás későbbi megindulásával és az angolkór más tüneteivel kapcsolatban fordult elő.

V. Beszédhibák okai szerinti statisztika:

Mi a beszédhiba oka?										
Ideg-bántalom	Vérbaj	Alkohol	Elmebaj	Szellemi gyengeség	Epilepszia	Rachitisz angolkór	Szervi elváltozás farkas torok	A környezet hibái miatt létrejött		
10	2	5	1	3	1	6	6	6		

E statisztika az egyéneknél csak a legminimálabb okot tünteti fel, de a legtöbb gyermeknél több ok együttes hatása is szerepel. Pl. angolkór, a szülők iszákossága társul az idegrendszer gyengeségével stb. A gyermekek legnagyobb részénél az angolkór ki volt mutatható. Nagyon feltűnő, hogy 17 gyermek kapott vagy rendszeresen vagy ritkábban alkoholt, aminek hajlamosító hatása közismert. E téren még sok a tennivaló.

IV. A beszédhibások és a szülők foglalkozása szerint:

A beszédhibások foglalkozása				
Iskolába nem jár	Elemi iskolába jár	Közép iskolába jár	Háztartás	Iparos
1	31	14	3	1

A szülők foglalkozása						
Földműves	Napszámos	Kereskedő	Ipar	Értelemiségi	Katona	Zenész
1	18	4	12	12	1	2

A tanulók nagy számának okára már a II. sz. statisztikánál rámutattam. A földműves gyermeke épügy, mint Istenes adatainál, kis számmal szerepel, mert ezek a várostól távolabb, a tanyákon laknak, továbbá a tanfolyam augusztusra esett, a gyermekeiket a mezei munkáknál foglalkoztatták.

A tanfolyamon a szülők állandóan jelen voltak, a kezelést végignézték, a gyermekeik javulását ellenőrizhették. Schulmann igazgató több ízben szülői értekezletet tartott, amelyeken kioktatta őket, hogy és mint kell bánni a beszédhibás gyermekkel és mit kell tenniük a beszédhiba megelőzésére. Külön kiemelte az alkohol káros hatását. Hogy vidéken is lehet foglalkozni fontosabb kérdésekkel és fel lehet kelteni a nagyközönség érdeklődését korszerű új problémákra, bizonyítéka ez a tanfolyam, mely olyan általános érdeklődést keltett, hogy a város vezetősége, a tanfelügyelőség tagjai, a helyi sajtó képviselői és a nyiregyházi iskolák tanári karából számosan, sőt intelligensebb szülők is több alkalommal megjelentek és igazán nagy figyelemmel és érdeklődéssel kísérték Schulmann igazgató tevékenységét.

A gyermekek beszédhibáinak gyógyítása — eltekintve a már említett általános szervezeti erősítést a tanulóknak — a pesti intézetben használatos módszerek alapján történt. A dadogásnál a lassu, nyugodt beszédre való nevelés a magánhangzók nyújtásával, a kilégzéssel egyszerre történő hangadás begyakorlása s mindenekelőtt pszichikus kezelés. A kezelés előrehaladásával mindinkább növekedett az önbizalom, csökkent a beszédfélelem és ez magyarázza meg azt a nagy szeretetet, amelyet a tanfolyam vezetőségével szemben mutattak. Annyira meleg és bensőséges volt ez a szeretet, hogy a záró ünnepélyt hangos zokogás fejezte be, nem akartak a tanfolyamtól a gyerekek megválni.

A pöszebeszedések gyógyítása a szokásos és bevált módszerek alapján történt. Említésreméltó, hogy egy farkastorok miatti nyílt orrhangos beszédű gyermeknél, a megnagyobbodott torok és garatmandulák részben zárták a tág szápad hiányát és csak ennek a begyakorlása maradt hátra. Ezek azok a ritka esetek, — Gutzman is munkájában

kiemel, — amelyeket nem szabad megoperálni, sőt az operáció ezekre feltétlenül károsnak tartható. Ez is nagyon szépen javult és remélhető, amennyiben megfelelő kezekbe jut. szép eredményt lehet vele előidézni. Egynéhány tanulónál a tejfogak időelőtti kihullása okozta a selypítést és a maradandó fogak kinövésével selypítésük meg fog szünni.

A tanfolyamot a városi hatóság állandóan támogatta, épígy a tanfelügyelőség is. A megnyitó és záróünnepélyen hivatalosan képviselték magukat. E helyen mondunk köszönetet a sok támogatásért, lelkes pártfogásért, amelyellel a szenvedők ügyét felkarolták. Különösen nagy köszönettel tartozunk Kardos István kulturtanácsosnak, ki mint pedagógus is már régebb idő óta foglalkozik e kérdéssel és főképen az ő szeretetteljes munkásságának volt köszönhető, hogy a tanfolyam megalakulhatott.

A tanfolyam hallgatóival is lefolytatta Schulmann igazgató azokat az értékes grafológiai vizsgálatokat, amelyeket Románné Goldzieher Klára urnóval közösen már hosszabb idő óta végeznek. E munkásságuk alapját az képezi, hogy keresik az összefüggést a beszédhibás írása és a beszédhiba között, továbbá, hogy ez utóbbiak gyógyulása, illetve javulása kimutatható-e az egyén írásából. A kísérletek tanulságait, ha a többszáz írást feldolgozták, egy nagyobb tanulmányban fogják ismertetni.

A beszámoló második részét, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által a tanítószolgálat részére tartott tanfolyam képezi, mely augusztus 2-án vette kezdetét és 19-én ünnepélyes vizsga keretében zárult be. A tanfolyamra 36 hallgató jelentkezett. Ezek között volt tanár 6, orvos 1, tanító 22, tanárjelölt 2, tanítójelölt 5. Délelőtt 8—10-ig elméleti előadások folytak, amely után a hallgatók a gyakorlati kiképzésen vettek részt, sőt később ők maguk is vezették a gyermekek tanfolyamát.

Az elméleti előadások orvosi része először a beszédszervek anatómiáját és élettanát foglalta össze, majd a központi idegrendszernek a beszédnél való működését ismertette. Továbbá kitért a szervi pöszebeszéd, az aphasiák különböző alakjaira és az idegrendszer bántalmainál létrejött beszédzavarokra. Schulmann igazgató a pedagógiai részt ismertette: a hangok keletkezése, működéses pöszebeszéd, majd a dadogás okai és a történeti rész ismertése után a modern kezelés és gyógyítás útjait tárgyalta. Végül röviden a hadarás, süketnemaság és hallónemaság eseteit vázolta.

A Schulmann igazgató előadásainak legfőbb magját az képezte, hogy folyton utalt azokra a módokra, amelyeknek segítségével a beszédhibák kifejlődése megakadályozható. A tanítószolgálat teendői a beszédhiba megakadályozására és a már kifejlődött beszédzavar mikénti kezelése irányította főképen az előadások menetét, mert az idő rövidsége miatt sok rész bővebb fejtegetéseire nem nyílt alkalom, amikor is a hallgatószolgálat figyelmét felhívtuk a megfelelő szakkönyvekre, ahol e kérdésekre bőven található feleletet. A legfontosabb részeket már a tanfolyam előtt ismertettük a Szabolcsi Tanító 1926—27. évi lapjainak hasábjain.

A tanfolyam végeztével augusztus 19-én a hallgatók az előadások anyagából vizsgát tettek, amelynek lefolytatására Klug Péter szakfelügyelőt küldte ki a vallás és közoktatásügyi minisztérium, aki a látottakról a legnagyobb meglelégedéssel tett jelentést. A hallgatók közül sikeres vizsgát tettek 17-en; rendszeresen járt a tanfolyamra, de vizsgát nem tett 11, szórványosan látogatta a tanfolyamot 8 hall-

galó. A tanítók nagy ügyszeretetére mutat, hogy a vizsgák letétele után is szorgalmasan eljárak a gyógytanfolyamra, hogy minél alaposabb kiképzést szerezzenek. Reméljük, hogy a tanfolyam haszna már az idei tanévtől kezdve nyilvánvaló lesz, úgy a tanítóság, mint az egyén és a köz javára.

* * *

A szabolcsvármegyei közigazgatási bizottság szeptember 10-én tartott ülésén *Benkő* András, kir. tanfelügyelő, a nyári tanfolyamról jelentést terjesztett elő, amelyben a legmelegebb szavakkal emlékezik meg az eredményes munkáról, amelyet Schulmann igazgató és dr. Kovács László orvos végzett. Egyben tudomására hozza a bizottságnak, hogy a minisztériumhoz felterjesztést intézett, hogy városunkban egy állandó tanfolyam létesítésére adjon engedélyt, mert feltétlen szükségesnek mutatkozik egy ilyen irányú tanfolyam szervezése. Ez a hibás beszédet javító tanfolyam működése össze lenne kötve egy kisegítő iskolával, amelynek a vezetője, ki képesítve volna a gyógytanfolyam vezetésére is, a délutáni órákban javítaná a különböző iskolába járó hibás beszédű tanulók beszédzavarait.

A tanfolyam eredményét tehát a következőkben foglalhatjuk össze :

1.) számos gyermeknek a gyógyulását segítette elő, vagy a javulás útjára terelte,

2.) a tanítóság kiképzésével módot adott a további fejlődésre és gyógyításra,

3.) felkeltette a közönség érdeklődését az eddig elhanyagolt problémák iránt,

Reméljük, hogy nemsokára eljön az az idő, mikor minden nagyobb városban valóra válik Schulmann igazgató terve, hogy állandó tanfolyamok létesülnek majd, amelyen beszédhibában szenvedő embertársaink teljes értékű tagjaivá lesznek társadalmunknak s beszédhibájuk nem fog boldogulásuk útjába állani!

Szemle.

A Heindl, Wien: Das Absehproblem in der Schwerhörigenschule.
»Ese« 1928. 11—20. p.

A beszédtapasztalat alapja a nyelv-érzéknek.

A beszédhallásnál nem szintetizáljuk az egyes hangokat, hanem inkább összenyomásokat fogunk fel, melyek ismerősnek tünnek fel és amelyek már megszokott gondolatmeneteket váltanak ki.

A beszédhallási összképben csak a szokatlanságok tünnek fel. A rosszul értelmezett beszéd fel sem tűnik.

A nagyothalló, fülének hiányos teljesítményét feszültebb figyelemmel pótolja.

A szájról-olvasás sohasem elégit ki teljesen.

A szájról-olvasás legfőbb feltétele a beszélő érzelmi és értelmi állapotába való intuitív beleérzési képessége. A másik lelki állapotába való beleérzési képesség, különösen a nők adománya, azért a megsiketült nők sokkal gyorsabban és könnyebben tanulnak szájról-olvasni, mint a férfiak.

A szájról-olvasás gyorsan elkapó megfigyelést igényel.

Soknál megkönnyebbíti a szájról-olvasást az, hogy hangosan olvasnak le.

A beszédtapasztalat segít a beszédlátási benyomásoknak asszociatív kiegészítésénél.

Feltűnő jelenség, hogy éppen a vizuális típusúak értelmezik rosszul a beszédlátási benyomásokat.

A szájról-olvasás még sok megoldatlan problémát ad.

Elsősorban a vizuális típusúak igényeihez kell alkalmazkodnunk a szájról-olvasás tanításánál.

A szájról-olvasást tanulónak beállított-sága is fontos tényező.

Csakis az összefüggő köznapi beszéden szabad a szájról-olvasást tanítani. Értelmesen összefüggő beszéd látási benyomásainak értelmezési lehetősége korlátozódik, egyértelművé válik.

Mindig az egészből kell kiindulni és a részeket észrevétetni.

(Lásd Blätter 1923. 341. p. Freunthaller.)

A lassu beszéd szájról-olvasatása után természetes beszédgyorsaságnál is kell a szájról-olvasást gyakoroltatni.

Az újszerű beszédszimbólumokat el kell sajátítani, mert a siketek csak azt képesek biztossággal szájról olvasni, ami fölött beszédbelileg uralkodnak is.

Aki több nyelven beszél, annak csak egy nyelven kell elsajátítania a szájról-olvasást.

A nagyothallók iskolájába valók: 1., a beszédfejlődés befejezte előtt megsiketültek; 2., fogyatékos beszédfejlődésű nagyothallók és 3., a beszédfejlődés befejezte előtt nagyothallókká váltak. (A nagyothallók intézeteinek tehát beszédterápiai feladataik is vannak.)

(Mi történjék a befejezett beszédfejlődés után megsiketültekkel és nagyothallókká váltakkal?)

A nagyothallók intézetének nem lehet feladata a kimaradt, vagy a kezdetleges fokon maradt beszédfejlődést megindítani. Ez a siketek intézetének feladata. A tökéletlen beszédbeli teljesítmények tökéletesítése tartozik a nagyothallók intézetének feladat körébe.

A nagyothalló gyermek beszédfejlődése, a halló gyermekével analog módon hallási benyomásokon alapszik, bár a fejlődésment a hallásbeli fogyatékoság miatt tökéletlen. A fül ugyanis tökéletlen beszédpéldákat szállít.

A nagyothalló gyermekeket úgy a hallásbeli, mint a látásbeli beszédelfogásra kell nevelni, hogy egyrészt képesek legyenek a hiányos hallási benyomásokat a látási benyomásokkal és másrészt a hiányos látási benyomásokat a beszédhallási benyomásokkal pótolni, kiegészíteni.

A beszédhallás-látás annak a nevelési munkának az eredménye, amely a beszéd-

lelfogás és a beszédbeli teljesítmény tökéletesítésére irányul.

A nagyothalló gyermeket arra kell szoktatni, hogy a beszédnek nemcsak az akusztikai, hanem annak optikai hatását is megfigyeljék. (A beszéd kinesztéziás hatását is észre kellene vétetni a nagyothallókkal.)

A nagyothalló gyermekek a halló gyermekek habitusával kell, hogy rendelkezzenek.

Hogy az ilyen gyermekeket a beszélgetéshöz szoktassuk, szükséges, hogy a tanár a hangját teljesen elhallkítsa és ezzel a felfogásbeli megfigyelésre kényszerítsen.

Az egyéni különbségekre és igényekre a legnagyobb tekintettel kell lenni.

A beszédhallás-látást kedvezően befolyásolja a beszédképesség és a beszédkincs gazdagítása. Minden alkalommal formahelyes beszédbeli teljesítményre kell törekedtetni.

A nagyothallók intézetei a népiskola nevelés-oktatási céljait valósítják meg.

(Lásd: Blätter. 1927. nov. 1. szám. Stobschinsky tanulmányát.)

MICHELS.

Blätter für Taubstummensbildung, 1928. január 1-i számában dr. Paul Schumann leipzig-i tanár, a Blätter szerkesztője hosszan és részletesen írja le, »Ungarn« címen azokat a tapasztalatokat, melyeket a külföldi kartársak a váci jubileumon, Budapesten, Debrecenben, Sopronban, szak- és egyéb kulturkérdésekben szereztek.

Ugyanez a szám németül közli Schulmann Adolfnak lapunk 1927. 5—10. számában megjelent »A beszédgyógyítás gyakorlatából« c. dolgozatát.

Nordisk Tidskrift für dövstumskolan, 1927. 10—12. számában »A magyar jubileumi ünnepségekről« címen szintén részletes tanulmányt közöl itteni tapasztalatairól Rector J. Bergquist.

Schlesische Zeitung (Breslau), 1927. nov. 13-i számában J. Karth breslaui igazgató »Eine Fahrt ins Ungarland« címen írja le tanulmányúti tapasztalatait.

Nyirvidék. 1927. szept. 25-i és 1928. február 22-i számában Kovács László dr.

nyiregyházi orvos, a gyógypedagógiai ügyelkes barátja gyógypedagógiai kérdésekkel foglalkozik.

Deutsche Medizinische Wochenschrift, 45. száma 1927. W. Riese, frankfurti orvos: Überwertigkeit der einen Hirnhälfte.

Agymorphologiai és agypathologiai vizsgálatoknál kiderült, hogy életükben jobbkézes egyének egész agyféltekeiben vagy egyes tekervényeiben durvább morfológiai túltengések fordulnak elő. Oly egyénekről van itt szó, akik életükben beszédzavarban szenvedtek és akiknél a halál után a centrális beszédmezőn, a jobb agyféltekén lágyulások voltak kimutathatók.

Borovikow: Vizsgálatok a beszédhibás (Logopathen) és siketnéma (Akupathen) gyermekek motoros képességeiről. Otophonet intézet Leningrad.

Borovikow a beszédhibás és siketnéma gyermekek motoros képességeit Oseretzkij dr. skálája szerint vizsgálta meg. A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy ezek a képességek náluk kevésbé vannak kifejlődve, mint a hasonló koru normális gyermekekénél és, hogy a különbség a koraival nagyobbodik.

Dr. Lorenz Hugó: Az orrlélekzés jelentősége. Természettudományi Közlöny, 58. kötet, 11. szám.

»... A rendestől eltérő jellegzetességet észre vesszük olyankor is, ha nincs orrhang a kiejtett szavakban. Ez a beszédhiba leggyakrabban garatmandulat-túltengésben szenvedő gyermekeken figyelhető meg, de saját magunkon is észlelhetjük náthás állapotban. Ez az u. n. csukott orrhangzós beszéd (rhinolalia clausa), mely az orr levegőjének hiányos rezonálásában leli magyarázatát. Ha a rendes rezonálást akadályozó garatmandulát, sövényelhajlást vagy kagylótúltengést megoperáljuk, — a beszéd azonnal megjavul. Csak egyes, ritka esetekben, mikor a hangképzésnek nem mechanikai, hanem működésbeli akadálya van, nem használ a műtét beavatkozását. Ennek az oka a túlzottan beidegzett lágy szájpadlás, mely erősen hozzáfeküdve a hátsó garatfalhoz, szintén csukott orrhangzós,

beszédet idéz elő. Ezen a bajon nem operációval, hanem beszédterápiával segíthetünk. A ma már külön tudományággá fejlődött beszédterápia meglehetősen fáradságos és hosszadalmas eljárás, mely lassanként rávezeti a beteget a beidegzés csökkentésére. A csukott orrhangzós beszéd ellentéte a nyitott orrhangzós beszéd (rhinolalia aperta). Oka vagy a lágy szájpad elégtelen záródása, vagy a szájpad folytonos hiányai. Utóbbi esetben operációval, az előbbiben pedig szintén beszédterápiával, villanyozással, masszázssal, a hátsó garatfalba alkalmazott paraffinjekciókkal igyekszünk segíteni.»

A siketnéma a német büntetőjog reformjában. (Blätter, 1928. 4. sz. 94. p.)

A német Reichstag 1927. május 14-i ülésén első olvasásában bemutatott törvényjavaslat a következő két kitéfelt tartalmazza:

»A siket nem beszámítható, ha szellemi fejlődésében visszamaradt és emiatt képtelen valamely tett jogtalanságát belátni, vagy ilyen belátás szerint cselekedni. Ha a cselekvési képesség a tett idejében korlátozott volt, akkor a büntetés enyhíthető. (73. §.)«

»Jogtalan volna a szellemileg egész-

séges siketnémat mindig teljesen beszámíthatónak venni, ha a visszamaradt fejlődés következtében nem képes normális belátásra és ezzel kapcsolatosan helyes cselekvésre. 13. §.« MICHELS.

Klug Péter—Simon József: A magyarországi gyógypedagógiai intézetek működése az 1926—27. évben. Budapest, 1927. 118 old.

Ez immár a második kötete annak az évi jelentésnek, amelyet a szakfelügyelőség intézményeink működéséről kiadott. Praktikus, áttekinthető és összefoglaló voltánál fogva élénk képet ad a gyógypedagógia munkájáról. Külföldi kartársaink is igen szerencsésnek mondták az ügy illetén való ismeretetését.

Nagy Péter: Emlékfüzet a siketnéma-k váci kir. orsz. intézete 125 éves fennállásának ünnepe alkalmára. Vác, 1927. 95 oldal.

Ez a munka kiegészítője a Borbély Sándor által szerkesztett »Emlékkönyvnek« és az elmúlt évszázad rövid vázolója után a legújabb negyedszázad történetét adja.

Hivatalos rész.

Végrehajtó bizottsági gyűlés. Státusunk végrehajtóbizottsága állandóan össelkoczik tanárságunk erkölcsi és anyagi ügyeivel. Legutóbb január 13-án tartott gyűlést, amelyen Puha László előadó előterjesztésére az alábbi kérelemben foglalt határozatokat hozta. A kérelmet az elnökség illetékes helyre juttatja és tekintve a kérelem jogosságát és öccellenciájának sokszor tapasztalt megértését, hisszük, hogy sikerrel fog járni. A kérelem szövege:

Nagyméltóságú Miniszter Ur!
Kegyelmes Uram!

A gyógypedagógiai intézetek tanárainak végrehajtó bizottsága, mint ezen státus anyagi ügyeit képviselő testület, f.

évi január hó 13-án tartott ülésén, mely tisztelettel és kötelezett hálával vette Nagyméltóságodnak a tanárok fizetésrendezéséről szóló intézkedését, amely a 9000 M. E. számú minisztertanácsi határozatban jut kifejezésre. Hálával és köszönettel vette különösen azért, mert a szóniumos előlépési rendszer alkalmazása által státusunkban, — a biztosabb jövő mellett — egyelőre a legégetőbb sérelmek megszűntek.

Amidőn ezt a végrehajtó bizottság őszinte örömmel megállapítja, egyben sajnálattal kénytelen rámutatni, azokra a még fennmaradt panaszokra, amelyek éppen magából a rendeletből folynak és amelyeket végrehajtó bizottságunk a következő kérelmekben bátorodik össze-

foglalni és Nagyméltóságod elé mély tisztelettel terjeszteni:

1. Méltóztassék a gyógypedagógiai tanárok részére engedélyezett és 5%-ban megállapított VI. fizetési osztályu állásokat 10%-ra szaporítani.

2. Méltóztassék a rendeletben lefektetett jog alapján valamelyik fizetési fokozatban várakozási időnk megrövidítésével lehetővé tenni, hogy közszolgálatunk 31. évével, valóban a VII. fizetési osztály 1-ső fokának megfelelő fizetés élvezetébe jussunk.

A ké: pont alatt felsorolt alázatos kérésünket az alábbi érvekkel vagyunk bátrak megindokolni:

A különböző tanszemélyzet fizetését felütiető táblázatok összehasonlításából az a következtetésünk, hogy a gyógypedagógiai intézetek tanárainak illetménye, az elemi iskolai tanítók fizetésére építettett fel és ennek alapján nyert beosztást a tanítói és a középiskolai tanári státusok közé ugy, hogy a gyógypedagógiai tanárok egy fizetési osztállyal feljebb értékeltettek, mint az elemi iskolai tanítók és eggyel lejjebb, mint a középiskolai tanárok.

E beosztásban származott sérelmünk abban nyilvánul, hogy amig az elemi iskolai tanítóknak azt a szerzett jogát, hogy 10%-uk a VII. fizetési osztályba nevezhető ki, a rendelet továbbra is épességben tartja, addig a gyógypedagógiai tanárok státusának, — dacára az egységes felépítési elvnek és az azonos számítási kulcsnak, — már csak 5%-át engedti a VI. fizetési osztályba kinevezhetőnek. Tekintettel azonban egyrészt arra, hogy a gyógypedagógiai tanárok az elemi iskolai tanítók közül rekrutálódnak, tehát fizetésüknek, — hogy a tanítók a gyógypedagógia sokkal terhesebb szolgálatát vállalják — lényegesen magasabbnak kell lenni a tanítói fizetéseknél, másrészt, hogy a továbbtanulás is figyelembe vévésék és hogy státusuk kedvezőbb elbírálása által a középiskolai tanárok státusához is közelebb jusson, hiszen a képzési idő most már azonos azokéval, alázattal kérjük Nagyméltóságodat, hogy a VI. fizetési osztályban engedélyezett 5%-nyi állást legalább 10%-ban kegyeskedjék megállapítani, ami költségvetésileg mindössze 13.000 pengő többletet jelentene csupán.

Indokolja e kérésünket az a körülmény is, hogy ránk nézve a VI. fizetési osztály majdnem elérhetetlen, mert ezt a fizetési osztályt illetőleg kicsi státusunkban hosszú évekig alig várható változás. Ezzel szemben a tanítóknak, — mert ott évenként sok nyugdíjazás történik — aránylag nagy tömege juthat a VII. fizetési osztályba és ezidőszerint nekünk sincs másra kilátásunk, következőleg szolgálatunk végén mi is mint ők, csak a VII. fizetési osztály élvezetével juthatunk nyugalomba.

A második kérésünk indokolásaképpen arra bátorkodunk rámutatni, hogy a gyógypedagógiai intézetek tanárai már e pályára való lépésük előtt majdnem kivétel nélkül elemi iskolai tanítók voltak, tehát a tanítói szolgálatban eltöltött idejüknek 50%-os elvesztése folytán, a közszolgálatuk 31. évével nem érhetik el a VII. fizetési osztály 1-ső fokát. Ez csak a közszolgálatban eltöltött összes idő beszámítása mellett volna lehetséges. Mint- hogy gyógypedagógiai szolgálatunkat mi is többre értékeljük, mint népiskolai működésünket, alázattal kérjük Nagyméltóságodat, hogy elvesztett időnket ugy kegyeskedjék pótolni, hogy valamelyik fizetési fokozatban várakozási időnket 3—4 évvel, — mert átlag ennyire tehető a vesztésünk — leszállítani kegyeskedjék.

Ez legtérmetesebb volna a X., vagy a IX-dik fizetési osztálynak megfelelő fizetési fokozatokban, mert így honorálhatnák az az idő is, amit fiatal kartársaink oklevél birtokában, de kinevezés híján, ideiglenes minőségben eltöltenek, másrészt pedig előbb juthatnának olyan fizetésbe, ahol családalapításra gondolhatnának már, ami nemzetvédelmi szempontból állami érdek is.

Legyen szabad az itt előadott indoklásunkra való hivatkozás után alázatos kérésünket újból megismételni és Excellenciád nagybecsű figyelmébe ajánlanunk, mely után vagyunk a végrehajtó bizottság képviselőiből

N a g y m é l t ó s á g o d n a k

kiváló tisztelettel:

Budapest, 1928. évi január hó 13-án.

HERODEK KÁROLY s. k.
a végrehajtó biz. elnöke.

A III. tanügyi kongresszusra való jelentkezőt és a tagsági díj beküldését ismételtelen melegen ajánljuk kartársaink figyelmébe.

Készülődés a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszusra. A tanügyi kongresszus rendezőbizottsága Osztie Béla elnöklésével tartotta ülését, melyen beszámolt azokról az előkészületekről, melyeket a július 2—5 napjaiban lefolyó kongresszus sikere érdekében tett. Az előkészítő bizottsággal történt megállapodása szerint július 2-án este előkészítő ülés, ismerkedő est, 3-án reggel a Vigadóban ünnepélyes megnyitás, üdvözlések és a »Magyar nemzeti kulturjává oktatásunkban, nevelésünkben« c. tétel tárgyalása. Július 4-én a 24. szakosztály ülészik. 5-én pedig záróülés, melyen a »Tanügyi Közigazgatás egységes szervezete«, továbbá a »Tanítói munka értékelése« c. tételek tárgyalása. Ezen az ülésen terjesztik be a szakosztályok az elfogadott határozati javaslatokat is. A kongresszussal kapcsolatban országos tanügy kiállítását is rendeznek. Ezen kiállítás eltér az eddig rendezett kiállításoktól; mert magát a tanítást, a módszert mutatja be az érdeklődőknek. E kiállításra a gyógypedagógiai intézetek is részt vesznek. A résztvétel módzatairól orsz. szakfelügyelőségünk tájékoztat. A tanulmányi kirándulások rendezése egészíti ki a nagy programot. Az egész oktatóvilágot érdeklő kongresszus lebonyolítására, fogadó, elszállásoló, étkeztető, szórakoztató bizottságok alakultak. A kongresszus iránt már eddig is óriási érdeklődés mutatkozik. A különböző iskolafajok oktatói közül mintegy 2670-en jelentkeztek. A rendezőség 5—6 ezer oktató megjelenésére számít. Jelentkezni a 3 pengő tagsági díj beküldésével a tanügyi kongresszus központi irodájában (VII., Mária Terézia-tér 8.) lehet.

Kihallgatás a kultuszminiszter ur Ó Excellentiájánál. Végrehajtó-bizottságunk elnökségét f. évi március hó 20-án vezette Ó Excellentiája elé dr. Usetty Béla országgyűlési képviselő ur.

A kihallgatás célja az volt, hogy a végrehajtó-bizottság megköszönje a szénnumos rendszer megalkotását s egyben arra kérje a miniszter urat, hogy a gyorsabb előlépés lehetőségét úgy biztosítsa a jövőben a Kegyelmes ur, hogy a várakozási idő a X., vagy a IX. fizetési osztályban rövidíthessék meg. De kérte egyben a végrehajtó-bizottság azt is, hogy a VI. fizetési osztály jelenlegi 5 százaléka emeltesse fel legalább is 10 százalékra. (Ennek a két kérelemnek a megindokolását lásd lapunk legutóbbi számában.)

A miniszter ur Ó Excellentiája az előterjesztett kérésekkel kapcsolatban a következőket mondotta: Sok és nehéz küzdelmébe került, amíg a középfoku iskolák tanárainak szénnumos rendszerét megalkotta. Tudja azt is, hogy itt-ott megoldásra váró hiányokkal áll szemben. Ő ezeket a hiányokat általánosságban is és speciel a gyógypedagógiai tanárookra vonatkozólag is ismeri. A kérelem indokolt voltát maga is elismeri, annál is inkább, mivel ha a mainál jobb helyzet nem teremődik a gyógypedagógiai tanárok státusában, abban az esetben erre a szép és igen terhes pályára nem fognak majd jönni igazán arra való, kiválasztott emberek, aminek pedig ez a mindenképen fontos intézmény fogja majd a kárát vallani.

Visszatérve a megoldás lehetőségére, arra mutat rá, hogy ezeknek a hiányoknak az összegyűjtésére már is adott ki utasítást kebelbelileg. Hogy ez a törekvése mennyiben fog majd sikerülhetni, arra nézve kötelező kijelentést annál kevésbbé tehet, mert ennek a kérdésnek a rendezése egyben finánciális természetű kérdés is. A finánciális résznek biztosítása pedig — amint azt mi is nagyon jól tudhatjuk — nemcsak tőle függ. A kérdést egyébként a pénzügyminiszter urnál is szorgalmazni fogja.

A miniszter ur szavait megnyugvással és köszönettel vette tudomásul a végrehajtó-bizottság. Jól esett a felénk csendülő elismerés s úgy hisszük, hogy ennek folyamánként elkövetkezik majd a kérelem realizálása is.

Különfélék.

Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter körlevele. Kultuszminiszterünk ez évi első rendeletét az ország összes tanítóhoz és tanáraihoz intézte. Ebben a körlevélben, miként a jó pásztor híveivel, hozzánk szól miniszterünk, megvilágítja a kultuszkormányzat eddigi alkotásait és megjelöli a jó nevelés és tanítás irányelveit. A körlevél gyöngyeiből néhányat kiragadunk, legyenek e gyöngyök emlékeztetőink és lelkesítőink mai, nehéz viszonyok között teljesített munkánkban.

A nemzet történetének ebben a sorsdöntő korszakában csakis a műveltség avathatja a most következő komoly időket az öntudatos belső nemzeti erőgyűjtés és erkölcsi, gazdasági s politikai megújulás korszakává. Nemzetünk talpraállítása és történelmi reintegrációja ennek az új magyar nemzedéknek jellemétől tudásától s kitartó munkájától függ. A néptanítókra hárul a nép széles rétegeinek a műveltség elemeivel való felszerelése, a tömegek erkölcsi és értelmi színvonalának emelése... A középiskolai tanárság a vezető társadalmi réteg műveltségének közvetítője...

A művelődés első irányelve a tisztult nacionalizmus... A történelem eddigi tanúsága szerint minden kultúra velejében nemzeti kultúra, egy-egy sajátos nemzeti szellem alkotása, amelynek egyes általános értékű, nemzetfölötti elemei azonban az egyetemes emberiség közkincsévé válnak... Vigyáznunk kell azonban arra, hogy a nemzeti génusz termelte sajátos magyar kulturáinak hagyománytökéje és az áthasonított művelődési elemek szervesen, mintegy felsőbb egységben forrjanak össze, melyben a magyar lélek sajátos vonásai el ne halványuljanak. Mai tragikus helyzetünkben a nemzeti önisméretre való nevelés Széchenyi szellemében elsőrendű kötelességünk. A magyar ifjúság a nemzeti élet tudatos tagjaként nőjjön fel.

Európa új politikai rendjében a magyar nacionalizmus szellemi tartalma természetesen átalakult. Ma a nemzeti gondolatnak pozitív alakot kell öltenie: a nemzet valamennyi fia építőmunkában fejtsse ki a benne rejlő erőket... Itt lép

előtérbe a művelődésnek az a vonása, hogy elsősorban az akaratnak, a jellemnek formálása, az önmegtágadás, önuralom, odaadás, engedelmesség, fegyelem erénynek és szellemének az új sarjadedék lelkében való kialakítása.

A társadalompolitikai nevelés másik alapja: a szociális érzék fejlesztése. Egyik legfontosabb hivatása az iskolának és a szülői háznak a gyermek lelkében ugyanis ösztönszerűen szunnyadó szociális együttérzésnek és segítőkészségnek ápolása, az odaadás, önmegtágadás, a nem fecsegő, de cselekvő karitás, az önfeláldozás, az együttes kötelességtudat és felelősség, a társadalmi igazságosság érzésének fölköltése és hatékony fejlesztése. Társadalmunk egészséges demokratikus fejlődésének is ez a biztos alapja.

Az erkölcsi és állampolgári nevelés akkor áll szilárd alapon, ha mély vallásos érzés hatja át. A kultúra emberi értékei az Istenbe vetett hit nélkül a lélekben gyökértelenek, mert nincsen végső, megnyugtató szentesítésük. A nemzetnek lezajlott rettenetes lelki válsága mutatta meg legjobban, mennyi vigasztalás, türelem és reménykedés forrása a vallásos hit. Nemzeti létünk mai szomorú korszakában is a magunk minden megfizetésre kész erején kívül az Istenbe vetett remény táplálja az integer magyar nemzet halhatatlanságát a vetett hitünket.

A IV. német gyógypedagógiai kongresszust 1928. április 11—14-én tartják meg Lipcsében az egyetemen. Magyarországról Ranschburg professzor, Tóth Zoltán dr. gyógyped. tanárképzőint. igazgató, Schnell János dr., a gyp. pshch. laboratórium. vezetője és Révész Margit dr. tartanak előadásokat.

A lipcsei siketnémaintézet 150 éves fennállását ünnepli f. é. ápr. 27-én Heinicke intézetét szeretettel és nagyrahecsüléssel köszöntjük ez alkalomból és sok sikert kívánunk további működéséhez. Nagyon kívánatos volna, sőt erkölcsi kötelességünk, hogy ezen a nagy szabású ünnepélyen a magyarok is képviseltessék magukat hivatalos formában, részben viszonzásul azért a megbecsülteésért, amelyben a németek minket

részesítették a váci intézet 125 éves jubileuma alkalmából. Melegen ajánljuk ezt az illetékes tényezők figyelmébe.

Nyiregyháza város tanácsa Schulmann Adolf igazgatónak és Kovács László dr. orvosnak az 1927. augusztusában rendezett beszédhibások tanfolyamának eredményes vezetéséért köszönetet mondott.

Az osztrák kartársak jan. 5-én tartották Bécsben közgyűlésüket Biffe igazgató elnöklésével. A gyűlésen a kultusz-kormány és város is képviselve volt. Egyesületünk képviselőiben Schulmann igazgató vett részt a gyűlésen. Zech bécs-ujhelyi tanár Heinikéről tartott emlékbeszédet. Heindl igazgató a szájrólolvasási problémáról adott elő. (Lásd e lap Szemle rovatát.) Rössl gráci igazgató a siketnémák gyámolításáról értekezett.

Rédiger Károly kartársunk a magyar Szittyák táborának 25-ik kulturestélyén, febr. 2-án nagyszabásu ünnepi megnyitó beszédet mondott. A Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium előadótermében, a magyar Szittyák a téli hónapokban magas nivóju kulturestélyeket tartanak, amelyet előszeretettel és igen nagy számban látogat mindig a magyar intelligens társadalom.

Szabady Irénkét, Szabady Géza kartársunk leányát eljegyezte Szelezcky Szilárd dr. államrendőrségi fogalmazó.

Markovics Árpád debreceni igazgatót és családját fájdalmas csapás érte 17 éves Márta leányuk elhunytával. Ny. b.

Herodek Károly, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének igazgatója, tanáregyesületünk elnöke szemléltető bemutatásokkal kapcsolatos előadást tartott a Magyar Gyógypedagógiai Társaságban, január 23-án »A vak-siketnéma gyermekek nevelés-oktatása, élethivatási pályára való képzése és gyámolítás ügyek« címen. Ez a nagyértékű előadás, amely összefoglalása az e téren történt hazai munkásságnak, a Magyar Gyógypedagógiai c. szaklapban fog megjelenni.

Dr. Bárczi Gusztáv, siketnémaintézeti szakorvos, az iskolaegészségügyi orvos i. szakosztály 1927. nov. 16-án tartott ülésén »Iskolaorvosi tapasztalatok és azok értékesítései« címen tartott nagyértékű előadást.

Schwartz »Históriája« nonsokára megjelenik, Borbély Sándor kiadásában, gépirással sokszorosítva. A történelmileg nagyértékű mű ára 20 P Iesz. Melegen ajánljuk intézeteink, kartársaink figyelmébe.

Szaucsek István szfv. gyógyped. tanárt a Siketnéma Sport Club elnökévé választotta. (1928. III. 25.)

A berlin-neuköllni áll. sn. intézetben tehetséges és később megsiketült siketek részére eflsőbb tanfolyamot szerveztek. (Nálunk megfelel a polg. isk.) Az első év most husvét után nyílt meg.

Budapest székesfőváros 3 gyógypedagógiai intézetének igazgatói és tanárai megalakították a »Székesfővárosi Gyógypedagógiai Tanárok Egyesületét«. (1928. márc. 7.) Az egyesület 21 taggal alakult meg s a tagok száma a lefolyt rövid idő alatt is szaporodott már.

Csányi L. József, a székesfőváros III. ker. Miklós-téri gyógypedagógiai intézetnek igazgatója, a közelmúlt napokban töltötte be a tanügy terén eltöltött működésének 25. esztendejét. Kartársai meleg szeretettel ünnepelték s emléktárggyal is meglepték. Ugyancsak emléktárgyat nyújtottak át a jubilánsnak intézete növendékeinek szülői is.

A székesfőváros Tanácsa szintén kifejezte elismerését Csányi igazgatónak, negyedszázados jubileuma alkalmával.

Kontur László pápai kamarás, váci sn. inf. hittanárnak a vkm. buzgó és kiválóan eredményes munkásságáért elismerését nyilvánította.

A »Teacher of the Deaf« c. angol szaklap 1927-tel fejezte be 25. évfolyamát. Az élénk szellemű és tartalmas szaklap eredményesen küzd a siketnémák érdekében. Szerkesztője A. J. Story. Mint érdekes jelenséget állapítjuk itt meg, hogy a praktikus angol már több problémát valósított meg a gyakorlatban, pl. a körrel oktatás, továbbképzés, gyámolítás, ami fölött Németországban és nálunk még nagy elméleti viták folynak. Öszinte ér-zéssel köszöntjük jubiláló laptársunkat.

A siketnéma-fiúk váci állami foglalkoztató intézete. Az a tájékoztatlan-ság, mely intézetünkkel szemben nem csak a távol állók, de még a közelebbiek részéről is nem egy esetben megnyílvá-

nult, arra késztet, hogy tiszta képet nyujtsak intézetünk mai helyzetéről.

Sokan abban a téves hitben élnek, hogy ez az intézmény a váci országos intézettel kapcsolatos, annak felügyelete, irányítása alatt áll. Olyannak képzelik tehát, mint teszem f. el. a debreceni intézettel kapcsolatban volt kertészeti iskolát, vagy a budapesti áll. gyógypedagógiai intézettel szerves összefüggésben levő foglalkoztatót.

Intézetünk nem a váci orsz. intézet foglalkoztatója, nem fiókinézet, hanem önálló külön igazgatás alatt álló, külön épületben elhelyezkedett, minden más intézettől független intézmény. Hivatalos címe: »A siketnéma-fiúk váci állami foglalkoztató intézete.« Az intézet célja, hogy a tanulásban nem részesült, 14 éven felüli siketnéma fiukat nemcsak hogy foglalkoztassa, de valamely iparágban kiképezze s a kiképzés után mint segélet, akár mint önálló mestert kenyérkereset-hoz juttassa. Szerény véleményem szerint tehát az intézet jelenlegi címe sem fedi a valóságot. Ez a szó, hogy foglalkoztató, csak azt jelenti, hogy az itt levő növendékek valamivel foglalkoztatva vannak, de nem fejezi ki azt a célt, amit valóban szolgál, t. i. valamire képez is. Nézetem szerint az intézet rendeltetését jobban, helyesebben fejezné ki ez a cím: »A siketnéma-fiúk tanonciskolája.« Vagy: »A siketnéma-fiúk asztalos- és textilipari szakiskolája.« Mert a növendékek 4—5 évi tanonckodás után elfszabadulnak, segédek lesznek, munkakönyvet kapnak s szakmájukban bárhol elhelyezkedhetnek. Ha utána nézek azoknak a növendékeknek, kik itt akár mint takácsok, akár mint asztalosok kiképzést nyertek, látom, hogy mind megállt a saját lábán s nem utolsók a szakmájukban. A magyarországi nagyobb textilgyárak nem egy tőlünk szabadult siketnémának adtak foglalkozást s nem egyet kérnek ma sem felszabadult növendékeink közül.

Ez az intézmény, mely jelenleg 35-ös létszámú internátusos intézet, ma jelenlegi szervezetében tudtunkkal egyedül álló nemcsak esonka hazánkban, de az egész világ gyógypedagógiai intézetei között. S hogy mennyire életképes s mennyire felel meg céljának, azt mi sem bizonyítja jobban, mint éppen a vallás- és közokta-

tásügyi miniszterium illetékeseinek ama terve, hogy ezt az intézményt növelni, nagyobbítani, gazdaságosabbá tenni igyekezzenek. A jövő fogja megmutatni, hogy ez az intézmény nemhogy terhére, de produktumaival hasznára lesz az államkincstárnak.

Az ok tehát, mely mindezek megírására késztet, nem hiusági kérdés megírásában az, hogy az intézetünkre vonatkozó s tájékoztatanságból eredő téves megállapítások megszüntessenek s ez által tiszta képet nyerjenek erről az intézményről legelőször a közelállók. Másodszorban szükségesnek véltem megírni mind ezt azért is, mert a tájékoztatanság okozta kijelentések különös színben tűntethetnek fel valamennyiünket, mint szakembereket. Hogy ez így lehet mi sem bizonyíthatja jobban, mint a következő eset.

A múlt év folyamán meglátogatta intézetünket egy cseh iskola-igazgató. Elmondotta, hogy ez a 42-ik gyógypedagógiai intézet, melyet megnézett, de még eddig hasonlót nem látott. A többieknél mind egyformaságot észlelt. Hangosbeszéd-tanítást, testedzést, rajzot, slöjddot stb.-t. Szóval a megszokott képet. Érdeklődéssel nézte tehát e téren az eddig nem látottat, az újszerűt. Természetesen megfelelően informálódott. Ez a cseh kartárs — valószínűleg — megírja s nyomtatásban is megjelenteti uti tapasztalatait. Megírja tehát intézetünkről is mindazt, amit látott, tapasztalt. Ir tehát egy önálló siketnéma ipariskoláról. Ir egy eddig nem látott különleges intézményről, olyan önálló magyar intézményről, melyet a magyar közönség és a szakember maga sem ismer.

Fedor Lajos.

Dezseri Bielek Aladár dr. nyugalmazott kultuszminiszteri tanácsos, ügyosztályunk volt h. vezetője, az óbudai ágostai evangélikus egyház presbitere, a Vakokat Gyámoltó Országos Egyesület elnöke, a Turáni Társaság igazgatója, 48 esztendőskorában, március 14-én meghalt. Temetése március 16-án ment végbe, az evangélikus egyház szertartásai szerint a kerepesi-uti temető halottasházából. Az elhunyt a kultuszminisztériumban a forradalmak után a diákszociális ügyosztálynak volt a vezetője s nevéhez fűződik több egyetemi kollégium

megszervezése. Első igazgatója volt a budapesti Horthy Miklós kollégiumnak. A megboldogult tanácsos mindenkoron nemes és támogató jóakarója volt a gyógypedagógiai ügynek. Emlékét kegyelettel és hálával őrizzük. Ny. b.!

Caterina Caragea román hercegnő márc. 16-án Pettkó-Szandtner Aladár népjóléti államtitkár és Mándoki Kornél min. szv. tanácsos kíséretében meglátogatta a siketnémák váci kir. orsz. intézetét.

Zsenathy Dezsőt, a vakok kir. orsz. intézete tanárát a kelenföldi ref. egyház legutóbbi gyűlésén parochiális tanácsossá választotta.

Erneyi Jolánt, a nagyothallók szf. intézete tanárnőjét eljegyezte Stangl László szfőv. gyógyped. int. tanár.

A nyomorék gyermekek intézete és a gyógypedagógia. A »Magyar Gyógypedagógia« 1928. évi 1—3. számában »A szaktanácsból« cím alatt a többi között ezeket írja: Sajnos, a Magyar Gyógypedagógia egyik elvén — hogy t. i. minden, akár testileg, akár értelmileg fogyatékos gyermek a gyógypedagógiai gondozásra szorul — a következő határozat csorbát ütött, mikor tulajdon szótöbbséggel kimondotta a

szaktanács, hogy a nyomorék gyermekek intézete nem tartozik a gyógypedagógiai intézetek közé. Reméljük és hiszszük, hogy az idő e tekintetben is meghozza igazunkat.

A Siketnémák és Vakok Oktatásügye ezzel szemben röviden kívánja megállapítani, hogy gyógypedagógiai oktatásra érzékszervileg és szellemileg fogyatékos gyermekek szorulnak és nem a testileg fogyatékosak. A testi fogyatkozás kezelése elsősorban a gyógytorna kérdése. Ha akad testileg nyomorék, aki érzékszervi és szellemi fogyatékoságban is szenved, ugy ezek részére legfeljebb külön gyógyped. intézmény létesítendő, de a bénaságot, sántaságot stb. a gyógypedagógia feladatai közé sorolni helytelen.

Tudjuk, hogy a nyomorék ember lelki és érzelmi világa defektusokban szenved, de ily defektusokban szenved más is, az emberiség tekintélyes része, e zazonban — bár speciálisan alkalmazott nevelői behatásokat igényel — nem teszi indokolttá a testileg nyomorék gyermek nevelését és oktatását a gyógypedagógia kereteibe illeszteni. A gyógypedagógiának nálunk Magyarországon kialakult fogalmát ennyire tágitani akarni szerintünk nem helyes. **Sch.**

Inhalt: Trennung der Taubstummen nach Fähigkeit, Gehör und Sprachreste. (Landesinspektor Péter Klug.) — Gedanken vor der Revision des Lehrplanes. (L. Puha.) — Bemerkungen zum Lehrverfahren in den Vorbereitungsclassen für Taubstumme. (G. Szentgyörgyi.) — Reflexionen zu den Bemerkungen von Szentgyörgyi. (J. Ehling.) — Neues Lehrverfahren im Rechenunterricht. (J. Milassin.) — Resümee von der Wirkung des Sprachheilkurses in Nyiregyháza. (Dr. L. Kovács.) — Revue. — Amtlicher Teil. — Verschiedenes.

Sommaire: La séparation des sourds-muets d'après l'intelligence, des lésions d'oreilles, et des sourds-parlants à part. (L'inspecteur Pierre Klug.) — Pensées sur la révision des Programmes d'Enseignement. (L. Puha.) — Notes sur l'enseignement dans les classes préparatoires des sourds-muets. (G. Szentgyörgyi.) — Reflexions sur les notes de Szentgyörgyi. (J. Ehling.) — Procédé nouveaux dans l'arithmétique. (J. Milassin.) — Les effets du cours de traitement de la parole de Nyiregyháza. (Dr. L. Kovács.) Revue. — Part officiel. — Variés.

Contents: The homogenous separation of the Deaf after intelligence, and after their rests of hearing and speakability. (Superintendent P. Klug.) — Thoughts over the revision of the educational scheme. (L. Puha.) — Remarks over the teaching manner of the young deaf. (G. Szentgyörgyi.) — Reflexions over the remarks of Szentgyörgyi. (J. Ehling.) — A new proceeding in teaching arithmetic (I. Milassin.) — The results of the cours against defects of speech held in Nyiregyháza. (Dr. L. Kovács.) — Review. — Official part. — Miscellaneous.

A. 10

Tanáregyesületünk kiadványai:

1. Siketnémák és Vakok Oktatásügye. Havi folyóirat, 1926-ra (XVIII. évfolyam.) Ára 16 pengő. I—IV. évfolyam, ára egyenként 35 pengő, de ezek csak annak adhatók el, aki az eddigi évfolyamokat mind megveszi. Az V—X. évf. 30 P. A XI—XXII. évf. 25 P. A XXIII—XXV. évf. 16. P. A XXVI. évf. ből csak kevés teljesszámú példány van, ára 25 P. A XXVIII. évf. 16 P. 2—3. Évkönyv 1903. és 1904. Szerk. Bihari Károly e. titkár. Ára 3 P. 4. Juan Pablo Bonet: A betűknek elemeikre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete. Madrid. 1820. Ford. Adler Simon. Ára 350 P. 5. Nagy Péter: Fonetizáló állvány és asztalka. (Ismertetését l. M. S. O. 1912. 7. sz. 144. o.) Ára a megrendeléskor állapítatik meg. 6. Záborszky Árpád: Képek a tornatanításhoz. Tollrajz. Ára a megrendeléskor állapítatik meg. 7. Kegler Ferenc: Adatok az S. I. T. O. E.-nek 10 éves történetéhez. Ára 1 P. 8. Dr. Náray—Szabó Sándor képe. (80 f.) 9. A mássalhangzók (konzonánsok) kifejllesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában. Irta: Stern Ottó. Ford. és a magyar vonatkozású részlettel ellátta: Váradi Zsigmond. Ára 5 P. 10. Gácsér József emlékfüzet (80 f.). 11. Cházár András képe (80 f.). 12. A S. I. T. O. E.-nek története az 1918—19. forradalmak alatt. Irta: Záborszky Árpád, e. titkár. A „M. S. O.” XXII. évf. melléklete. 13. De l'Épée: Siketnémák oktatása rendszeres jelek útján. Páris, 1776. Ford. Szabó Imre. Ára 3 P. 14. Borbély Sándor: A magyar siketnémaoktatás bibliográfiája és adatgyűjteménye 1920 végéig. Ára 6 P. 15. Michels Fülöp: A siketnémák beszédének ásthetikája. Különlenyomat a M. S. O., 1823. 10—12. és 1924. 1—3 számaiból. Elfogyott. 16. Istenes Károly: Hangkapcsolódások a magyar beszédben, különös tekintettel a siketnémák hangos beszédére. Ára 3 P. 17. Puha László: A fogalmazás-tanítás módja és anyaga. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1925. 7—10. számából. Ára 120 P. 18. Statisztikai adatok a siketnémákról az „Orvosi vélemények” alapján. Táblázatban. Összeállította: Istenes Károly. Ára 2 P. 19. A beszédhibák javítására szolgáló áll. tanfolyam 25 éves története (1896—1921.) statisztikai táblázatokban. Összeállította: Istenes Károly. Ára 2 P. 20. Dr. Ranschburg Pál: A siketnémák számolóképességéről. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1925. 4—6. számából. Elfogyott. 21. Michels Fülöp: Nemzetközi Siketnéma Nevelésügyi Konferencia, (London, 1925. jul. 20—25.) Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1926. 1—3. számából. Ára 2 P. 22. Kirschenheuter Ferenc: A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete százéves fennállásának ünneplése. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1926. 5—7. számából. Ára 40 f. 23. Kirschenheuter Ferenc: A hadirokkantak foglalkoztatása. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1926. 5—6. számából. Ára 1 P. 24. Ehling Jakob: A siketnémák megszólaltatása az anyaiskola nyomdokán. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1926. 5—6. számából. Ára 3 P. 25. Schreiner Ferenc: A vak beszéde. Különlenyomat a „S. V. O. Ü.” 1927. 1—4. számából. Ára 1 P.

E kiadványok

Pirovits Jonő tanár, a kiadóhivatal vezetőjénél rendelhetők meg:

Budapest, VIII., Festetics-u. 3.